

MOVIMENTS SOCIALS I JOVES ACTIVISTES

Una aproximació qualitativa de la participació de la joventut en organitzacions polítiques no convencionals

Jordi Mir Garcia (coordinador)

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

JOVES

MOVIMENTS SOCIALS I JOVES ACTIVISTES

Una aproximació qualitativa de la participació de la joventut
en organitzacions polítiques no convencionals

Jordi Mir Garcia (coordinador)

Maria Canut Guillen

Francisco Fernández Buey

Robert M. Fishman

Helena Martínez Cabrera

Julia Nuño de la Rosa García

Víctor Todó Bañuls

Hugo Villacampa Solana

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

JOVENTUT

Aquesta publicació es pot consultar a [*www.gencat.cat/joventut/observatori*](http://www.gencat.cat/joventut/observatori)

© Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

1a edició: juny de 2013
Disseny: Unitat d'autoedició i disseny. Direcció General de Joventut
Maquetació: Marián Pérez
D.L.: B.17604-2013

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	9
1. MARC TEÒRIC I ANTECEDENTS: DEFININT CONTEXTOS I CONCEPTES	13
1.1. Cap a una definició en positiu de NOP: classificacions de referència a l'estudi de moviments i organitzacions socials	16
2. OBJECTIUS DEL PROJECTE D'ESTUDI I ANÀLISI	19
3. METODOLOGIA	21
3.1. Tractament metodològic dels Col·lectius d'Organització Política Autoinstituíts (COPA)	21
3.2. Treball de camp	23
3.3. Categories d'anàlisi i ítems a les entrevistes	26
4. PRINCIPALS RESULTATS DE LA RECERCA	29
4.1. Incidència de l'entorn sociopolític: família, context local, cercle afectiu	29
4.2. Primers espais de participació i trajectòries polítiques	34

4.3. Visió de l'esfera pública de les persones joves entrevistades: partits polítics, sistema econòmic i mitjans de comunicació de masses	37
4.4. Ideari de la participació: concepcions sobre els espais de la pròpia participació	42
4.5. La participació com a generadora d'espais d'afinitat, identificació i creació de col·lectivitats	45
5. REFLEXIONS A TALL DE CONCLUSIÓ	49
5.1. Col·lectiu d'Organització Política Autoinstituit (COPA)	51
5.2. Fenomenologia de la xarxa	52
5.3. Les noves identitats	53
6. PROPOSTES DE CONTINUACIÓ, DE LA INTUÏCIÓ A LA IDEA I DE LA IDEA A LA PRÀCTICA	57
BIBLIOGRAFIA	59

Les noves generacions estan protagonitzant, des de ja fa algunes dècades, una important renovació en l'àmbit de la participació social i política. Així, cada dia són més habituals les formes de mobilització espontànies, que no segueixen els patrons formals de la participació institucional i que es caracteritzen –entre altres coses– per una forta presència juvenil. En els últims anys, en què la crisi econòmica ha impactat de manera molt directa en la població jove, aquests processos s'han accentuat i han guanyat visibilitat. Així, s'han viscut mobilitzacions –mitjançant diferents moviments i plataformes– que han tingut un impacte considerable sobre la vida política i social, tant al nostre país com a fora.

En línies generals, sembla que la gent jove prefereix les formes de participació individualitzada, que connecten de manera directa amb els motius de mobilització, mentre que desconfien de les fórmules més institucionalitzades i que requereixen la mediació d'agents en els quals cal delegar la representació. Estem assistint a una transformació en què les lleialtats dels joves i les joves es valen de les causes per les quals creuen que val la pena implicar-se i no tant de les institucions o les organitzacions.

La publicació que presentem recull els resultats principals d'un estudi que vol contribuir a comprendre els elements que porten els joves i les joves a mobilitzar-se i acostar-se als denominats moviments socials. La recerca és guanyadora d'un ajut a la investigació de l'Observatori Català de la Joventut (organisme dependent de la Direcció General de Joventut del Departament de Benestar Social i Família) i ha estat realitzada per un equip d'investigadors del Centre d'Estudis i Moviments Socials de la UPF. El resultat ens ofereix una visió acadèmica de les transformacions que s'estan produint en l'àmbit de la participació social i la política i l'impacte en els moviments socials.

Conèixer la naturalesa i les dinàmiques internes dels moviments socials ens sembla un pas imprescindible per entendre com les persones joves es relacionen amb el seu entorn social, en un moment en què les creixents dificultats fan que molts joves vehiculin el seu desencís a través d'aquests moviments. Cal conèixer i comprendre per quins motius els joves i les joves aposten per aquestes formes de mobilització i quin paper fan a l'hora d'articular les demandes a les quals les administracions democràtiques hem de poder donar respostes.

TONI REIG I CASASSAS

Director general de Joventut

AGRAÏMENTS

A Paco Fernández Buey, amic, mestre, model i inspiració de persones i idees lliures i crítiques

Com a equip, hem de dir que aquest projecte no hauria estat possible sense la figura de Francisco Fernández Buey, catedràtic de filosofia moral i política de la Universitat Pompeu Fabra. Ell va impulsar-nos per arribar fins aquí, però no ens ha pogut acompanyar. La seva mort, el 25 d'agost del 2012, i el procés de la malaltia, no li ha permès dedicar tota l'atenció que hauria volgut però sempre ha estat pendent i atent a la seva evolució.

INTRODUCCIÓ

El 29 de setembre de 2010 una vaga general va paraitzar Barcelona. En diferents àmbits es va poder percebre certa perplexitat en no entendre d'on provenien unes masses tan heterogènies com les que van sortir al carrer el piquet unitari i la manifestació de la vaga. La falta de comprensió dels fets, es va traduir en la confusió de categories amb les quals obrien el diaris l'endemà i que es van estendre a l'opinió pública. Conceptes com *antisistemes*, *violents* o *grups marginals* eren utilitzats com a sinònims en les cròniques del dia 30. En reacció, un important grup d'autoritats acadèmiques publicaven als pocs dies el manifest "Diguem prou a la criminalització dels moviments socials!", on es denunciava aquesta pràctica per part de la gran majoria de mitjans de comunicació i de molts responsables polítics de les institucions:

"S'ignora, s'amaga, es desinforma i mai es dialoga amb el ventall de propostes i alternatives que des d'aquests moviments socials s'estan fent arreu, per transformar i donar noves opcions de vida en societat. Focalitzar en certs episodis violents, sense ni tan sols escoltar la contesta i la veu dels moviments socials a qui s'ataca és directament criminalitzar-los; construir el cap de turc i desviar l'atenció ciutadana dels conflictes reals en els quals estem immersos més que mai a la nostra societat: l'atur, la pobresa i l'exclusió social, la desigualtat creixent entre grups, la retallada constant dels drets socials, l'afebliment de les reivindicacions del moviment obrer organitzat, el racisme i la xenofòbia, la corrupció política i la seva impunitat, la violència contra les dones, la duresa i la severitat del control penal contra els més vulnerables, l'índex creixent d'empresonaments, detencions, sancions... Espiral de violència estructural en augment. Una societat vertaderament democràtica, que ha de respectar plenament el dret a dissentir i a discrepar, no s'ho pot permetre." ¹

¹ El manifest "Diguem prou a la criminalització dels moviments socials!" es pot llegir a <http://manifestx.wordpress.com/>

La proposta d'aquesta recerca es va presentar poques setmanes després a una convocatòria de l'Observatori Català de la Joventut i en ser seleccionada s'ha pogut dur a terme. Poc després arribaria el 15M. La preocupació per aquests assumptes dels integrants de l'equip tenia diferents orígens, en part perquè les diferències generacionals fa que tinguin trajectòries no necessàriament coincidents, però pot ser bo recordar que van compartir bona part del període de mobilitzacions en defensa de la universitat pública i de qüestionament de l'anomenat "Pla Bolonya", significativament el curs 2008-2009. Aquell va ser un bon moment per plantejar si era tan dolent, com es deia, ser antisistema:

"El reiterado uso del término antisistema empieza a ser ahora paradójico. Pues son muchas las personas, economistas, sociólogos, ecólogos y ecologistas, defensores de los derechos humanos y humanistas en general que, viendo los efectos devastadores de la crisis actual, están declarando, uno tras otro, que este sistema es malo, e incluso rematadamente malo. Académicos de prestigio, premios Nobel, algunos presidentes en sus países y no pocos altos cargos de instituciones económicas internacionales hasta hace poco tiempo han declarado recientemente que el sistema está en crisis, que no sirve, que está provocando un desastre ético o que se ha hecho insoportable. Evidentemente, también estas personas son antisistema, si por sistema se entiende, como digo, el modo actualmente predominante de producir, consumir y vivir. Algunas de estas personas han evitado mentar la bicha, incluso al hablar de sistema, pero otras lo han dicho muy claro y con todas las letras para que nadie se equivoque: se están refiriendo a que el sistema capitalista que conocemos y en el que vivimos unos y otros, los más moran o sobreviven, es malo, muy malo." (Fernández Buey i Mir Garcia, 2009).

Així, doncs, calia repensar aquesta manera, de presentar les persones especialment joves, mobilitzades per transformar la nostra societat que es volia desqualificadora:

"Resulta por tanto difícil de entender que, en estas condiciones y en la situación en que estamos, antisistema siga empleándose como término peyorativo. Si analizando la crisis se llega a la conclusión de que el sistema es malo y hay que cambiarlo, no se ve el motivo por el cual ser antisistema tenga que ser malo. El primer principio de la lógica elemental

dice que ahí hay una incoherencia, una contradicción. Si el sistema es malo, y hasta rematadamente malo, lo lógico sería concluir que hay que ser antisistema o estar contra el sistema. Tanto desde el punto de vista de la lógica elemental como desde el punto de vista de la práctica, es indiferente que el antisistema sea premio Nobel, economista de prestigio, okupa, altermundista o estudiante crítico del Proceso de Bolonia.” (Fernández Buey i Mir Garcia, 2009)

La no-acceptació de la contestació, de la mobilització, del pensament, les accions i la creació d'alternatives que no s'adeqüen a allò establert i dominant a la nostra societat i que fins i tot ho qüestionen ha portat a aquestes respostes que busquen menystenir, desprestigiar, o criminalitzar:

“Si lo que se quiere decir cuando se emplea la palabreja es que en tal acción o manifestación ha habido o hay personas que se comportan violentamente, no respetan el derecho a opinar de sus conciudadanos, impiden la libertad de expresión de los demás o atentan contra cosas que todos o casi todos consideramos valiosas, entonces hay en el diccionario otras palabras adecuadas para definir o calificar tales desmanes, sean éstos colectivos o individuales. La variedad de las palabras al respecto es grande. Y eligiendo entre ellas no sólo se haría un favor a la lengua y a la lógica sino que ganaríamos todos en precisión. Y se evitaría, de paso, tomar la parte por el todo, que es lo peor que se puede hacer cuando analizamos movimientos de protesta.” (Fernández Buey i Mir Garcia, 2009).

Des del Centre d'Estudis sobre Moviments Socials (CEMS) de la Universitat Pompeu Fabra sempre hem insistit en la necessitat d'entendre els perquès d'aquestes formes de participació i mobilització i evitar que el desconeixement i la ignorància siguin els motors de decisions profundament perjudicials per a una societat que es vol democràtica, plural i lliure. Estem davant de maneres d'entendre la participació política que emergeixen mostrant els problemes i les deficiències que hi ha a la nostra societat i proven d'oferir respostes.

1. MARC TEÒRIC I ANTECEDENTS: DEFININT CONTEXTOS I CONCEPTES

Les noves generacions s'estan formant en un panorama de canvis, riscos i incerteses que es plasma en dificultats objectives per fer transicions en la vida familiar, laboral i d'habitatge. Aquest fet dota de més complexitat les trajectòries vitals de les persones joves, que conceben i experimenten els diferents processos i transicions –laboral, familiar, de parella, de temps lliure, etcètera– d'unes maneres cada vegada més diverses (Serracant, 2001; Módenes, 2001).

Aquesta és una marca generacional, la de la primera generació que tendeix a pensar que viurà pitjor que la immediatament anterior. L'experiència està canviant les possibilitats d'incidència en la realitat social de les persones joves i les percepcions que la resta de població té d'aquestes, acostumada a reconèixer com a legítims determinats formats de participació. La comprensió intergeneracional, dificultada per les transformacions de la realitat de la joventut catalana, ha de ser redissenyada.

Entendre el caràcter renovador que les transformacions de la realitat estan duent a terme és necessari per millorar la qualitat democràtica i obrir vies de diàleg en una societat tan plural i amb realitats socials tan diverses com la catalana. L'aposta del projecte és oferir un nou marc comprensiu d'una realitat que les dades estadístiques ja han identificat. Una anàlisi qualitativa dotarà de contingut i ampliarà les corroboracions científiques d'aquesta realitat social original que està succeint als nostres carrers i que articula la vida de molts i moltes joves.

Les pautes comunes que porten a la participació juvenil, queden cada vegada més al marge de la participació convencional i l'associacionisme tradicional. A més, s'han escenificat com a formes de creació d'identitats col·lectives, capaces de donar respostes concretes a problemàti-

ques socials. No és pas que les persones joves no estiguin interessades per la política, sinó que estan apostant per noves maneres de fer-la (Fernández Buey, 2010).

Aquesta posada en escena és només la punta de l'iceberg d'un procés iniciat fa temps en què aquestes variants de participació s'han dotat d'unes dinàmiques i lògiques pròpies. Per això, apostem per estudiar-les a part, conscients del significat que apareguin tendències participatives noves amb maneres d'expressar-les també noves. Les reformulacions del com entendre la interacció amb la realitat social i el paper que com a jove tenen en la societat és també marca generacional, i cal reivindicar espais propis d'anàlisi que les reconeixen com a tals.

Intuïm que el col·lectiu jove parteix d'un ventall de motivacions per a la participació que després defineix el que Charles Tilly (2009) anomena repertori modular d'accions col·lectives. Així, s'estan originant identitats noves no unificades que s'arrelen en problemàtiques socials concretes. Nosaltres pretenem arribar a trobar causes comunes d'aquesta participació no convencional i redescobrir experiències vitals compartides per les persones joves (precarietat al món laboral, accés a l'habitatge o temps transcorregut fins a la transició a la vida adulta). Això oferirà respostes de cara a entendre per què les noves identitats no s'han universalitzat a tots els i les joves.

Una recerca de pautes comunes (*pattern searching*), suposarà la presa en consideració de noves unitats d'estudi com ara les xarxes socials i donarà eines per fer inferència de pautes d'una comunitat potencial encara no reconeguda per la joventut que hi participa, però que també aporta significat a les noves identitats en gestació.

S'està passant d'unes formes de participació relativament institucionalitzades i vehiculades a través d'organitzacions jeràrquiques amb un funcionament rígid i estable a una participació vehiculada a través d'organitzacions o moviments flexibles i horitzontals, la participació en els quals es donaria de forma puntual i selectiva (Serracant i Soler, 2009: 78).

Es tracta, per tant, d'identificar elements clau que expliquen que aquesta participació amb vocació d'incidència i transformació social surti fora

dels esquemes de motivacions associats a la participació convencional. Són noves formes d'expressió d'un ventall del "nosaltres" comú (Benedicto i Morán, 2005). Les noves identitats generades es caracteritzen per una gran flexibilitat en els criteris de pertinença i per una certa inestabilitat en la seva actuació. Això fa que la pregunta sobre si es "pertany" a una organització de les que es poden considerar noves no aconsegueixi captar del tot el volum d'incidència d'aquestes organitzacions.

Una nova participació reflecteix la competència política dels joves i de les joves perquè el fet de participar a la vida pública evidencia la possibilitat de consolidar-se com a actor en l'esfera pública, encara que de manera diferent de la que el sistema de comprensió de la ciutadania fins ara havia estipulat.

El nostre univers buscava incloure joves de 15 a 29 anys que participessin a Catalunya en noves formes d'organització política (NOP). L'elecció d'aquesta franja d'edat té a veure amb les transformacions que està experimentant la població juvenil i la mateixa concepció de la joventut. L'allargament de la joventut ha estat un fenomen àmpliament estudiat des de fa dècades. En els darrers anys, els canvis en l'estructura del mercat laboral i la creixent dificultat per a l'emancipació domiciliària són les dificultats més evidents. A mesura que les transicions associades a la fi de la joventut han anat allargant-se, les investigacions sobre aquest col·lectiu s'hi han adaptat, allargant la consideració com a jove des dels 29 anys a l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 fins als 34 anys a la de 2007.

S'estudia la xarxa social, espai en què la interrelació pròpia de les noves organitzacions es representa com un sistema de nodes (formes més organitzades o amb més capacitat de mobilització i creació d'identitats col·lectives) relacionats entre si per les relacions d'interconnexió i interdependència entre els diversos tipus d'àmbits participatius. La xarxa social es pot pensar també com el marc social de referència a l'hora d'articular les noves identitats. Considerem necessari incloure-les per remarcar les hibridacions més que les jerarquies i subratllar les connexions més que les oposicions. La forma que adopta la xarxa social va lligada amb els contextos sociopolítics actual i històric. A més, la xarxa social s'entén com a espai de comprensió de la vida pública dels i les joves. A causa que aquesta és el marc on es visualitzen l'heterogeneïtat de vincles entre

les noves organitzacions, ens interessa estudiar-la per si mateixa, no sols com a agregació dels diferents espais de participació.

Quan parlem que estem davant d'una forma nova de vincular-se amb la realitat social, el que sí que és clar és que qualsevol mena de participació política implica una certa identitat col·lectiva, el que Sidney Tarrow va anomenar consens entorn d'uns certs objectius comuns; "És el reconeixement d'una comunitat d'interessos, el que tradueix el moviment potencial en una acció col·lectiva" (1998: 28). Encara que la fragmentació de les noves formes de participació i les seves reivindicacions no permeten afirmar que la gent jove participant se senti ja emparada sota unes demandes comunes, les formes en què expressen les seves diferents preocupacions i la immediatesa amb què circula la informació gràcies a les xarxes socials i les noves tecnologies de la informació i la comunicació ens porta a interessar-nos per un terme que hem definit com a comunitat potencial.

1.1. Cap a una definició en positiu de NOP: classificacions de referència a l'estudi de moviments i organitzacions socials

Considerem oportú buscar un encaix més adequat a les NOP entre altres formes ja definides. És clar que les noves organitzacions polítiques són organitzacions participatives, més orientades d'acord amb les definicions de Donatella Della Porta (2011) en mobilitzar persones més que recursos. En l'esquema tradicional de tipus d'organitzacions podríem situar les NOP entre l'organització massiva de protesta (formalitzada i orientada a l'organització de campanyes massives de protesta com ara les plataformes altermundistes o antinuclears) i el grup activista de base (estructures intermitents de moviment social, orientades també a la participació però poc formalitzades i variables en el temps).

També podríem classificar les NOP en un nivell intermedi entre organització i moviment social. Per una banda, les organitzacions vindrien definides per oferir els seus serveis, definir metes, administrar aportacions, recopilar recursos de l'entorn i seleccionar, entrenar i substituir els membres. En canvi, els moviments són definits com a accions col·lectives contencioses i disruptives.

De la mateixa manera, les NOP no poden identificar-se amb la categoria d'organització de moviment. Tot i veure's afectades i participar de lògiques i marcs compartits en el si d'un moviment social, les NOP no identifiquen els seus objectius només amb les preferències del primer. Seguint les definicions de Tarrow, les noves organitzacions polítiques tenen estructures connectives pròpies, que tot i poder replicar-se dins el moviment social, normalment mantenen una autonomia.

Finalment, a diferència de les organitzacions de moviment, les NOP no defineixen les seves accions col·lectives únicament amb referència a les oponents. Com ja apuntava Hanspeter Kriesi (1996), hi ha altres organitzacions que, si bé estan lligades als moviments, orienten també la seva activitat a la societat i poden tenir un tipus de participació indirecta en el moviment. Les NOP serien un híbrid contemporani d'aquestes fórmules organitzatives que moltes vegades es visualitzen en els marges del moviment. Més endavant veurem maneres de fer aquestes definicions en positiu.

Un cop en aquest punt, ens agradaria proposar el canvi de la denominació Nova Organització Política per *Col·lectiu d'Organització Política Autoinstituit* (COPA). Ja hem repassat prou informació per dir que aquestes fórmules no són estrictament noves, sinó que recuperen eines i repertoris dels moviments tradicionals i les organitzacions transformadores. El que tenen de noves és el moment que els ha tocat viure. En funció d'això, aquests projectes recombinen tant recursos, mètodes com ideari d'una manera original que no s'havia donat estrictament així abans. Això és: com a expressió de la intel·ligència col·lectiva fan servir la memòria històrica per adaptar-se a un nou context, canviant, en el qual tenen sentit les necessitats i els anhels de les persones, les quals les integren. Però si mirem amb deteniment, aquests projectes no tenen mètodes d'acció genuïns, no es basen en realitats desconegudes, ni de bon tros.

En comú, tenen que són projectes construïts necessàriament en grup i en benefici del grup i d'allò que es considera comú, de la societat, o sigui, **-col·lectius-** dins i entre els quals es busca una generació pausada, estable i incloent de la diferència, **-organitzats-** de processos de gestió creativa de la pròpia existència quotidiana, per tant **-polítics-**, que són per definició d'emancipació, de recuperació i institució de normes ajus-

0123456

tades a la pròpia experiència –**autoconstituïts**–. Acabarem d’analitzar les característiques comunes més endavant però farem servir aquesta nomenclatura al llarg del treball.

2. OBJECTIUS DEL PROJECTE D'ESTUDI I ANÀLISI

El nostre objectiu principal és donar resposta a una pregunta inicial d'investigació: quins motius porten a la joventut a participar en els col·lectius d'organització política autoinstituïts (COPA)? La resolució de la qüestió passa per abordar l'objecte d'estudi des d'una perspectiva multidimensional, és a dir, intentar veure el màxim d'aspectes que empenyen la joventut cap a aquesta participació. Per fer-ho, hem procurat bastir una xarxa de factors explicatius que s'interrelacionen entre si, ja que formen part de la quotidianitat de les persones catalanes. Ens plategem abordar factors de caràcter més sociològic o socioeconòmics com l'entorn familiar, la situació i trajectòria laborals, el lloc de residència, la formació acadèmica i el cercle d'amistats.

És essencial que ens fixem en la relació de la joventut amb la política. Ens volem fixar en com el mateix jove justifica la seva participació i aproximar-nos a la manera de concebre la participació i la realitat política que l'envolta. Per fer-ho és rellevant veure l'opinió que li mereixen els actors polítics majoritaris: partits i sindicats. Però cal tenir present que la política és molt més que la política que es fa des de les institucions i que desenvolupen els actors tradicionals. Partim d'una concepció de la política àmplia que no s'identifiqui només amb les dinàmiques de l'anomenada classe política, ja que: "Sembla que ens trobem en un context en el qual per molts joves la disputa política s'assimila més a un joc de representacions hipòcrites que no pas a un joc de disputes entre interessos socials legítims que representin diferents posicions objectives i sensibilitats subjectives" (González *et al.*, 2008: 173). La distància entre la política institucional i la política que interessa a aquestes persones joves ens pot ajudar a entendre la motivació que empeny a participar en altres espais i d'altres maneres.

En la mateixa línia de comprendre la cosmovisió de les persones joves sobre el seu entorn polític entenem que un altre factor explicatiu és el seu

ideari i els seus posicionaments polítics i ideològics. Per això prestem atenció a l'autodefinició política del col·lectiu jove, a la concepció que tenen sobre els seus interessos i necessitats a l'hora de participar políticament i a les seves idees polítiques. Tota aquesta informació referida a la política la voldrem relacionar amb la creació d'identitats. Ens interessen els factors de construcció de grups identitaris i/o protocomunitats perquè considerem que els COPA, en plantejar reivindicacions de forma fragmentada, però que responen a problemàtiques comunes, poden arribar a una acollida que està en condicions de ser àmplia i intensa.

Un darrer aspecte a apuntar en pensar en els objectius d'aquesta recerca és el de les noves tecnologies d'informació i comunicació. Estan emergint com un component bàsic presentat per analistes i protagonistes que tenen incidència en tot allò plantejat fins ara.

3. METODOLOGIA

La investigació presentada ha estat elaborada per mitjà de tècniques qualitatives de recerca: l'entrevista en profunditat i el grup de discussió. En la selecció de les persones participants i de les temàtiques, per a l'estudi s'han tingut en compte aquells factors que, com explicàvem en l'apartat anterior, afecten directament la creació de motivacions o anhels per participar en els COPA.

L'ús de tècniques qualitatives respon a l'objectiu d'obtenir sobretot informació exhaustiva i en primera persona de la cosmovisió política de la joventut participant. D'aquesta manera i per mitjà de l'ús d'entrevistes semiestructurades i grups de discussió semipautats, els temes prenen cos segons com es relacionen entre si i no és de menester inferir mecanismes causals més enllà dels assenyalats per les persones entrevistades.

Els factors sociodemogràfics que es van tenir en compte per a la selecció de les persones entrevistades van ser el sexe, l'edat i el territori d'organització política. L'objectiu era visualitzar possibles diferències entre homes i dones, entre grups d'edat (de 15 a 20, de 21 a 25 i de 26 a 30 anys) i en el territori on la persona jove viu i està organitzada (Àrea Metropolitana de Barcelona, província de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona).

3.1. Tractament metodològic dels Col·lectius d'Organització Política Autoinstituits (COPA)

Pel que fa als factors d'acotament d'estudi, les persones entrevistades seleccionades han estat joves membres d'alguna entitat, associació o col·lectiu, registrat jurídicament o no, que no fossin ni partits polítics ni sindicats, però que portessin a terme actuacions amb objectius polítics. D'aquesta manera, no s'ha tingut en compte les actuacions polítiques que la gent jove fa individualment, sinó la participació associativa efectiva.

La tipologia d'organitzacions o associacions anomenades noves organitzacions polítiques pel Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya (Sljove)², ens van servir de guia per distingir diferents tipus de COPA segons la seva temàtica d'actuació prioritària i a partir d'aquí seleccionar joves participants dins de cada tipus. Les categories seleccionades del Sljove són: entitat ecologista, plataforma o entitat en defensa del territori, organització pacifista, entitat de drets humans, entitat feminista, fòrum o espai altermundista, grup gai o lèsbic, grup o espai nacionalista, casal social ocupat, entitat de protecció dels animals, associació o assemblea d'estudiants, plataforma o assemblea de joves i casal de joves.

De la llista original del Sljove es van fer dues modificacions a priori: es va prescindir del "grup informal d'amics" per les dificultats de recerca que implicaven, i perquè és una "forma de trobada grupal no basada en l'organització fonamentada en la recerca d'un objectiu, sinó en l'existència de nexes afectius que configuren la participació" (González *et al.*, 2008: 13). Al mateix temps, es van incloure dos tipus més de col·lectius per la seva importància creixent: les cooperatives de consum i les assemblees de barris, pobles i viles.

Arran del treball de camp, es va canviar substancialment la nomenclatura de les tipologies per adequar-les i s'hi van afegir dues tipologies més: d'una banda, els col·lectius en defensa dels drets socials i polítics, on tenen cabuda, per exemple, la defensa de la sanitat i l'educació pública o les protestes antirepressives i de vulneració de llibertats polítiques, entre altres. D'altra banda, s'hi van afegir els col·lectius de pràctica política a Internet tant en sentit de la programació de programari lliure com en la defensa de la llibertat de la xarxa.

² www.gencat.cat/joventut/sljove

TAULA 1. Tipologia de col·lectius usada pel treball de camp i nombre d'entrevistes fetes en cada cas (E).

Tipologia de col·lectius	E	Tipologia de col·lectius E	
Col·lectiu de transformació dels models de consum	5	Col·lectiu en defensa dels drets civils i humans	5
Col·lectiu en defensa dels drets dels animals	2	Col·lectiu en defensa dels drets socials i polítics	9
Col·lectius ecologistes i en defensa del territori	5	Col·lectius nacionalistes o independentistes	3
Col·lectius feministes i en defensa dels drets de LGTB	3	Assemblees de barris pobles i viles	4
Assemblees de joves	4	Col·lectius de centres socials ocupats	2
Col·lectius altermundistes	3	Col·lectius de pràctica política a Internet; programari i cultura lliure	3

Font: Elaboració pròpia

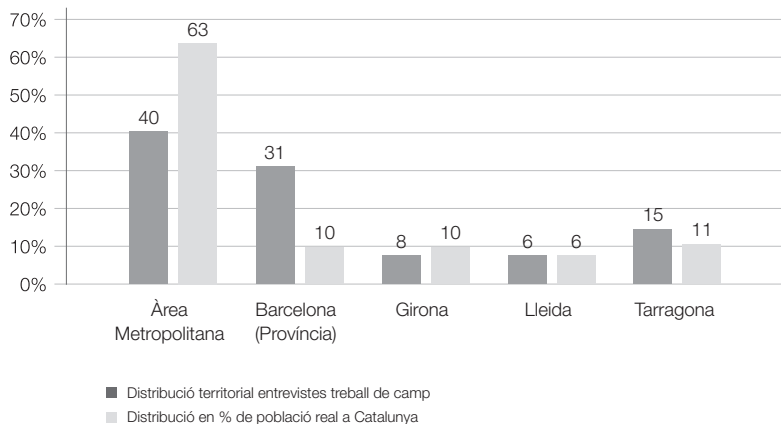
La selecció de col·lectius dins de cada tipologia es va fer seguint el mètode de la “bola de neu”, calibrant les possibilitats de l'equip de posar-nos-hi en contacte o obtenir resposta i segons dos criteris: que estiguessin en actiu en el moment del treball de camp i que tinguessin incidència en el seu territori. A la pràctica aquests dos criteris es tradueixen en entrevistes a joves participants en organitzacions que en el moment del treball de camp es reunissin periòdicament i fessin activitats o accions de tal manera que fossin coneguts pels altres agents de la xarxa.

3.2. Treball de camp

S'han entrevistat persones joves organitzades en col·lectius de les temàtiques anteriors i de diferents parts del territori. Tant la distribució territorial com l'edat i el sexe tenen relació amb la tipologia organitzativa i, per tant, no s'han obtingut distribucions iguals entre els diferents grups. Cal tenir present que la idiosincràsia de les diferents tipologies de COPA fa que algunes siguin més comunes en uns territoris i entre unes determinades edats. Així, per exemple, és més fàcil trobar membres de cen-

tres socials ocupats disposats a ser entrevistats a l'Àrea Metropolitana de Barcelona pel simple fet que n'hi ha més, o membres de col·lectius independentistes a la Catalunya Central. Tot i així, la distribució territorial de les nostres entrevistes es correspon en gran mesura amb el repartiment real de la població a Catalunya.

GRÀFIC 1. Comparació de distribucions territorials de població real i participant a l'estudi. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró 2012 i Idescat.cat

En total es varen fer 48 entrevistes a joves de 43 col·lectius. A més a més, es varen fer 14 entrevistes a altres joves amb un perfil participant diferent a tall de contrast: 5 joves membres de partits polítics, 4 joves no participants i 5 joves amb una participació política esporàdica.

FIGURA 1. Resum treball de camp**Treball de camp**

Entrevistes en profunditat i grups de discussió

49 entrevistes a joves d'entre 15 i 30 anys de 43 col·lectius de Catalunya

14 entrevistes a altres joves amb un perfil participant diferent a mode de contrast

5 joves membres de partits o joventuts polítiques

4 joves no participants

5 joves amb una participació esporàdica

6 grups de discussió

Comissions de l'Acampada Barcelona

Assamblees de barri de Barcelona

Assamblees de facultat

Instituts

Col·lectiu de La Garrotxa

Centre Social Okupat a Tarragona

Font: Elaboració pròpia

A més de les entrevistes, la investigació ha incorporat 6 grups de discussió: el primer amb joves participants en comissions de l'Acampada de Barcelona. El segon grup va ser amb joves membres de les diferents assemblees de barri sorgides arran de la descentralització de l'Acampada de Barcelona i d'assemblees veïnals preexistents i reforçades amb la nova mobilització. Un tercer grup de discussió va comptar amb membres d'assemblees de facultat d'una universitat pública catalana. En tots tres casos, en la selecció de les persones participants es va buscar diferències entre la trajectòria participativa, a més del sexe i l'edat. D'aquesta manera, varen distingir 4 tipus de trajectòries: joves membres d'organitzacions polítiques tradicionals (partits polítics i sindicats), joves membres d'altres noves organitzacions polítiques, joves amb participacions passades en actuacions polítiques però no organitzades, i un quart grup de joves que no havien participat en actuacions polítiques ni havien estat mai organitzades prèviament. En el quart grup de discussió es va buscar exclusivament joves d'institut amb diferents perfils participants. En el cinquè a participants d'un projecte de centre social ocupat al sud

de Tarragona i, finalment, un sisè grup de discussió amb joves membres de noves organitzacions polítiques de Girona de diferents temàtiques.

3.3. Categories d'anàlisi i ítems a les entrevistes

Segons el treball de contextualització teòric sobre la matèria i el coneixement previ sobre el camp vàrem decidir establir ítems generals sobre els quals articular les entrevistes i els grups de discussió i que al mateix temps ens servissin per analitzar la informació que n'extrèiem.

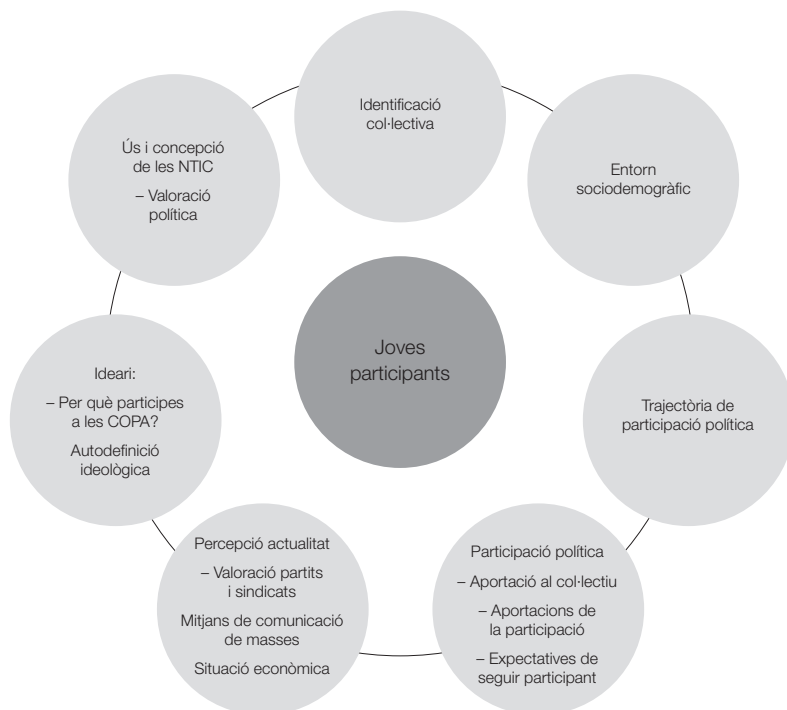
El format de les entrevistes va ser semiestructurat, de manera que es preguntava sobre diferents temàtiques sense seguir un ordre estricte i sempre donant discrecionalitat a la persona entrevistada per portar el fil de les explicacions. Els blocs temàtics van ser:

- **Trajectòria vital participativa:** es preguntava quina va ser la primera experiència participativa i/o organitzativa i la seva trajectòria per organitzacions on havia estat, tant polítiques com culturals, de lleure, etc. També es va tractar la socialització política, focalitzant quins dels possibles agents socialitzadors van ser més significatius a l'hora de prendre la decisió de començar a fer actuacions polítiques i com interpretava el seu efecte: la família, l'institut, el grup d'amics o la cultura política del territori. En un altre ordre de coses, també es demanava comparar semblances i diferències entre les organitzacions on havia estat i la valoració que en feia.
- **Aportació personal al col·lectiu:** ens interessava conèixer com interpretava el i la jove el seu rol dintre de l'organització i el seu nivell d'implicació. És important saber tant les dinàmiques organitzatives com el paper que té la persona que hi participa.
- **Valoració de l'actualitat:** es va preguntar sobre la situació econòmica, política i participativa especialment allà on la persona viu i participa. Pel que fa a la participació política, es feia especial esment a la valoració que feia de la mobilització des del 15M i com ho havia viscut ella en el seu entorn.

- **Informació política:** ens interessava saber els mitjans d'informació i comunicació pels quals la persona entrevistada s'informava de l'actualitat: premsa escrita, televisió, ràdio, Internet, etc. En aquest sentit, es demanava una valoració sobre els mass media i les xarxes socials, per l'estreta relació que hi ha entre la comunicació i l'actuació política.
- **Valoració de la participació política personal:** les preguntes anaven adreçades a conèixer la valoració de la participació pròpia a posteriori. Què li havia aportat, tant de bo com de dolent. Com interpretava el i la jove el seu pas per les possibles organitzacions i l'experiència adquirida.
- **Motivacions futures:** preguntar per hipotètiques participacions i organitzacions futures. On es veia participant en un futur, i on li hagués agradat fer-ho. Més enllà de la possible participació futura en el mateix espai o en un altre dintre del grup de noves organitzacions polítiques, es preguntava també per la possible entrada en partits polítics, i alhora, la valoració que feia d'aquests.
- **Identitari:** es preguntava tant per l'autoidentificació ideològica com per les possibles noves identitats col·lectives arran de les mobilitzacions socials contemporànies. També, en aquest sentit, es volia conèixer si el pas per diferents col·lectius havia variat el sentiment de pertinença col·lectiva.
- **Ideològic:** finalment, ens interessava saber els canvis en el posicionament ideològic i de discurs polític de la persona jove al llarg de la seva vida, especialment des que va començar a participar-hi i estar organitzat políticament.

Els grups de discussió van tenir també aquests mateixos blocs temàtics, tot i que el dinamisme i la contínua interlocució pròpia del grup de discussió permetia entrar en temàtiques més variades i aprofundir en d'altres, especialment en aquelles qüestions compartides per les persones entrevistades i que eren d'actualitat.

IL·LUSTRACIÓ 1. Mapa conceptual de les temàtiques de resultats de la recerca

Font: Elaboració pròpia

4. PRINCIPALS RESULTATS DE LA RECERCA

4.1. Incidència de l'entorn sociopolític: família, context local i cercle afectiu

A partir del treball de camp hem identificat diferents factors de l'entorn familiar, educatiu, afectiu, cultural, etc. que han tingut influència en la socialització i participació política de les persones joves entrevistades. L'entorn on es desenvolupava la seva participació no és independent de com interpretava la seva activitat política.

A banda de les limitacions o els condicionants de l'entorn, les persones entrevistades esmentaven afers polítics condicionants per començar a participar activament de forma organitzada. D'una banda, hi havia esdeveniments polítics o situacions socials que poden afectar la persona jove en primera persona, com poden ser l'exclusió, el rebuig o la intolerància per motius racials, xenòfobs o sexuals. Davant d'aquestes situacions, decideix organitzar-se en col·lectius que defensessin directament la seva condició, i sobretot, estar en contacte amb persones que patien o havien patit la mateixa situació.

D'altra banda, altres joves, amb un cert interès previ per la política, decidien organitzar-se o entrar en determinats col·lectius arran de fets que afectaven directament el seu entorn o cercles amb els quals s'identificaven. Les plataformes de defensa del territori són un exemple molt clar de mobilització de joves que decidien ser actius amb allò que consideraven injust i per defensar allò amb el que s'identificaven. També és característic de joves participar en col·lectius altermundistes, internacionalistes, etc.

Finalment, un altre grup de joves s'organitzen a partir de constatar diferents situacions considerades injustes més enllà d'on es produeixen i a qui afecten. És un desencadenant molt relacionat amb la solidaritat i amb

un sentiment de responsabilitat política individual amb tots els individus, siguin d'on siguin i visquin on visquin.

L'actualitat política està molt relacionada també amb la motivació de la persona jove per participar i amb el grau de dedicació. Quan un determinat discurs i denúncia s'eixampla i es converteix en una reivindicació social, la motivació del i la jove augmenta. És l'exemple de molts i moltes joves d'entitats altermundistes i de justícia global que, arran del 15M, han aprofitat aquesta mobilització com a altaveu.

“Les motivacions passen per diferents moments i ritmes. (...) La motivació canvia segons el moment polític, és a dir, segons si el moment social facilita o propicia més una lluita o una altra.” [Col·lectius altermundistes. 25-30. B1. F.]³

Els cicles de protesta i l'aparició del 15M poden haver trencat l'espiral del silenci (Noelle-Neumann, 1992) en la qual es trobaven determinats discursos de denúncia i d'alternatives. Les persones participants en un discurs que ha estat minoritari i difícil d'expressar per la força de l'opinió contrària, deixen d'amagar les seves postures i les mostren de forma més oberta. Es produeix, així, de forma simultània, una inhibició del discurs presumptament majoritari exacerbada per la crisi econòmica i, alhora, un augment en el suport i la difusió de les posicions presumptament minoritàries.

Família

Les persones joves participants en els COPA es diferencien en dos grups pel que fa a la influència política rebuda en la seva família: famílies on no es parla de política i famílies amb tradició ideològica d'esquerres. Els del

³ El codi de referència de les cites textuals de les persones entrevistades, per exemple [Col·lectius altermundistes. 25-30. B1. F.] , aporta quatre dades. En primer lloc la tipologia de col·lectius segons la classificació que esmentàvem en l'apartat "3.1. Tractament metodològic de les COPA". En segon lloc, la franja d'edat: "15 a 20 anys", "21 a 25 anys" o "26 a 30 anys". En tercer lloc, la zona geogràfica catalana on "B" és l'Àrea Metropolitana de Barcelona, "B1" és la resta de la província de Barcelona, "L", Lleida; "G", Girona i "T", Tarragona. Finalment, la darrera lletra, ens aporta informació sobre el gènere: "F" és gènere femení i "M" masculí.

primer grup han crescut dins d'un cercle familiar on el debat polític i l'actualitat política ha estat exempt. La persona jove, a partir d'una determinada experiència, busca en altres institucions la interacció i la formació política. En aquests moments es pot produir un conflicte d'interessos a partir de la interpretació contraposada de la participació política. Per una banda, per a la persona jove és quelcom formatiu, vocacional i necessari. Per un altra banda, els progenitors ho interpreten com quelcom que cal desincentivar pel seu perill potencial.

“En un principi, el paper de la meva família va ser de fre cap a la participació, entre altres motius perquè el meu pare té un càrrec públic de certa rellevància (...) i es veu molt lligat a l'Estat.” [Assemblees de joves. 21-25. L. M.]

En el segon grup, trobem una influència totalment diferent. Són joves que provenen de famílies fortament ideologitzades i amb tradició ideològica i militant d'esquerres, especialment partits polítics i sindicats. Moltes d'aquestes persones joves van tenir la primera experiència participativa de la mà dels seus progenitors participant en manifestacions o actes reivindicatius. Aquests, lluny d'acceptar de forma automàtica uns determinats postulats ideològics, han de fer front a la síntesi entre pensament i experiència propis i el discurs heretat. És important, en aquest sentit, subratllar que les persones joves no identifiquen influències ideològiques determinades, sinó discursos morals al voltant de la lluita contra les injustícies socials i la coherència en la reivindicació. Aquest sentit de la influència seria també compartit en alguns casos de joves participants d'organitzacions tradicionals.

“Tengo una herencia familiar de izquierdas, socialista. Y ahora me encuentro en una fase de cuestionamiento de cómo he heredado todo esto. Si ha sido como obligado, y cómo me construyo a mi misma a partir de todo eso.” [Feministes i LGTB. 26-30. B. F.]

“De la meva mare se m'ha enganxat el 'queixa't, però queixa't bé'. 'Manifesta't pel que és teu!’” [Col·lectius en defensa dels drets socials i polítics, 26-30. B. F.]

Context local

El teixit associatiu, el tipus d'organitzacions i les formes de participació són diferents en funció del medi social on es desenvolupen encara que siguin del mateix tipus o busquin uns mateixos objectius. En aquest sentit, les persones joves participants ens expliquen les característiques de l'associacionisme en la seva localitat i en el seu àmbit territorial més pròxim. Distingirem tres tipus de contextos locals.

Un primer grup són les localitats petites situades a l'àmbit rural. Aquí, els i les joves entrevistats són conscients que, tot i haver-hi una tradició i una estabilitat associatives, poques entitats tenen caràcter polític, i quasi mai estan lligades a moviments alternatius. En aquestes localitats, les persones entrevistades ens expliquen que, a més, acostumen a ser grups atomitzats i poc connectats. Cal dir, però, que l'aparició d'assemblees locals a partir del 15M han permès crear espais horitzontals i heterogenis que han aglutinat joves amb interessos polítics però sense espais de participació ni organització i fer de fòrum o espai comú per a múltiples entitats.

“És un poble petit de 8.000 habitants, no és gaire propens a mobilitzar-se, propi dels pobles petits, i [el 15M] hi va arribar tard. Hi ha vida associativa, però no de moviments socials.” [Assemblees de Pobles, Barris i Viles. 21-25. B1. M.]

Un segon grup són les localitats grans de l'àmbit rural. Aquestes localitats acostumen a tenir un gran nombre d'entitats, tant polítiques com culturals, i amb un alt nombre de participants. Tot i això, no sempre hi ha un espai de coordinació o de participació comunes com ha aparegut en altres localitats. Una característica central, i molt repetida és la proximitat entre col·lectius i persones no activistes, i l'alt nivell de cooperació entre col·lectius, independentment del color polític de l'organització.

“La gent gran se sentia més forta quan veia també els seus fills manifestant-se, perquè era una lluita molt lligada al futur del territori. (...) Cal diferenciar lluites socials de moviments socials. [El col·lectiu propi]... no era una cosa privada, tothom s'hi implicava i no ho amagava.” [Col·lectius ecologistes i en defensa del territori. 26-30. LI. M.]

Així, Barcelona i les ciutats de l'Àrea Metropolitana són el tercer grup de contextos locals. La participació local en clau de barri, de proximitat, és una característica central per als i les joves participants de la capital catalana. De la mateixa manera als barris de les grans ciutats i a les localitats del món rural, els i les joves interpreten molt positivament que la seva participació i acció política tingui un sentit de proximitat. La participació política en clau local permet difondre un discurs proper, adaptat a les característiques socioeconòmiques locals, i permet crear xarxes més enllà de les afinitats polítiques. Això duu a fer que la participació no sigui només esforç, sinó que aporti lligams afectius i noves experiències.

Cercle afectiu

L'amistat amb un membre del col·lectiu en qüestió és un factor molt important per a la participació de la persona jove, tant per la informació política i organitzativa rebuda de forma directa com pel fet de compartir interessos i preocupacions. Cal tenir present que aquesta relació d'amistat no funciona com un mecanisme d'atracció i captació, sinó de facilitació. És a dir, la persona participant en els COPA o en altres organitzacions polítiques, ja té un fort interès per la política abans de l'entrada en el col·lectiu en qüestió, però el lligam afectiu amb un dels membres facilita les possibles barreres informals i personals per a la seva entrada.

“Vaig començar a participar de XXX bàsicament perquè tenia amics a l'institut que hi militaven i jo tenia ganes de fer política.” [Col·lectius en defensa dels drets socials i polítics. 26-30. M.]

Alhora, les xarxes socials no són només un facilitador, sinó també un producte de l'acció col·lectiva: encara que una determinada població acostumi a involucrar-se en un moviment o campanya concrets a partir de l'existència de vincles previs, la seva participació crea vincles nous que afectaran desenvolupaments successius en les seves trajectòries activistes. (Porta i Diani, 2011: 156) D'aquesta manera, les relacions afectives en un determinat espai permeten transmetre i fer pujar inquietuds polítiques i anhels participatius, de forma que arran de la participació i el consegüent reforçament dels llaços afectius, també es reforça i s'incrementa el nivell d'implicació i compromís polític.

“En els inicis hi participava per amistat i no m’hi sentia gaire involucrada, fins que vaig anar coneixent i comprenent el projecte, que és el que em va fer sentir més vinculada, i em va portar a comprometre-m’hi. L’assemblea som també un grup d’amics.” [Assemblees de joves. 21-25. B. F.]

Cal tenir present que la posada en marxa de campanyes reivindicatives i organitzacions polítiques requereix una gran quantitat de capital social (Putnam, 1993) i no cal dir que d’altres recursos com temps, treball i fins i tot diners.

“Aquest capital social, entès com a existència de llaços de confiança i cooperació, requereix una base afectiva que faci front als esforços i recursos invertits i els problemes derivats del conflicte polític. Florence Passy (2003) presenta un model de tres fases per entendre els mecanismes pels quals les xarxes afectives afecten les decisions per participar-hi.”

En primer lloc, les xarxes operen creant predisposicions per a l’acció, de forma que les persones ja organitzades permeten als individus sentir-se part d’un “nosaltres” col·lectiu. En segon lloc, i al mateix temps, les xarxes socials creen amb freqüència oportunitats per transformar en acció el que abans era només una predisposició. Sabem però, que és més probable que persones amb certes predisposicions contactin amb organitzacions i trobin oportunitats per a la participació si estan connectades amb altres de ja implicades. Tot i això, la decisió de participar es veurà de la mateixa manera influenciada pels vincles reticulars de cadascú. Finalment, els individus no prenen decisions aïllades del món, sinó en el context del que els altres fan, d’aquí la importància de les connexions reticulars.

4.2. Primers espais de participació i trajectòries polítiques

Principalment els joves entrevistats en l’estudi han estat membres d’algun COPA actiu en aquest moment o durant els darrers anys. Alguns tenen una llarga trajectòria participativa i experiència en diversos tipus d’espais, i altres tot just han començat un aprenentatge d’acció col·lectiva i participació política. La flexibilitat en la participació i el pas per diferents col·lectius són característiques fonamentals per entendre les trajectòries participatives d’aquestes persones i alhora els factors que van marcar el pas entre

col·lectius polítics. Ens proposem analitzar les diferents trajectòries participatives de les persones entrevistades, fent especial referència al tipus d'organitzacions on van formar part i al moviment en qüestió, si n'hi ha.

La participació en els COPA s'inicia en molts casos entre els 14 i els 17 anys. Com hem vist anteriorment, és en aquests moments quan el cercle d'amistats i els espais de trobada influeixen tant en la tipologia del primer espai de participació com en les futures organitzacions on les persones joves prendran part. Un exemple són les persones entrevistades que actualment tenen aquesta edat i participen en assemblees de joves o en assemblees d'estudiants de secundària, els quals comparteixen una xarxa formada a l'institut o en un local polític.

Les assemblees de joves, les joventuts d'organitzacions polítiques, els casals, els esplais i els centres socials ocupats (CSO) també són espais on l'entrada a participar es fa en aquests primers anys, on les connexions que es creen van més enllà de les afiliacions organitzatives, i afecten la seva participació en diversos tipus d'activitats socials i culturals, de forma que es reproduïxen determinats entorns subculturals o contraculturals que multipliquen els recursos disponibles de les organitzacions tant per a les activitats de protesta com per al manteniment i la transformació d'orientacions crítiques, inclòs quan una determinada protesta decau en intensitat (Melucci, 1996).

“Som un grup de gent molt complementària, on la majoria es coneixien de l'institut, de l'esplai, del barri i tenien trajectòries vitals similars.” [Assemblees de joves. 21-25. B. F.]

Tot això fa que el col·lectiu en qüestió on la persona jove inicia la participació, i per tant l'entorn on es desenvolupa, marquin de manera molt clara la tipologia de l'organització o organitzacions en les quals participà i la manera de fer-ho.

A més dels locals polítics, les entitats culturals i el cercle d'amistats, la joventut comença a participar activament en el context de determinades mobilitzacions i reivindicacions que l'afecten o amb les quals s'identifica especialment. Això acostuma a succeir a partir dels 18 anys. Aquestes mobilitzacions solen ser pròximes a la persona, com moviments de

defensa del territori, veïnals i locals, o relacionades amb l'esfera més important en aquella etapa del seu cicle vital, com pot ser l'educació obligatòria o superior, o laborals.

En aquest sentit, les universitats públiques són un espai de proliferació de joves participants especialment en cicles de protesta, com els del 2003 amb la guerra de l'Iraq, del 2006 al 2010 amb el Pla Bolonya, i des del 2011 contra les retallades pressupostàries en educació superior. Una part important dels i les joves entrevistats van viure aquestes mobilitzacions i van prendre-hi part en major o menor grau, i després van seguir participant en altres espais. En el moment de l'estudi vam poder observar que dues noves vies de la primera participació eren les assemblees als centres públics d'educació fruit del rebuig a les retallades de la Generalitat de Catalunya i els espais participatius apareguts arran del 15M: assemblees locals, acampades, etc.

Els COPA, al marge de la seva estructura interna, no tenen aspiracions de monopolitzar el compromís dels seus membres, de manera que permeten afiliacions múltiples (Bolton, 1972).

“[Aquestes] fan un paper important en la integració de les diferents àrees d'un moviment. Pertànyer a organitzacions d'un mateix moviment (i en general, a un altre tipus d'organitzacions) facilita el contacte personal i el desenvolupament de xarxes informals en les quals, a la vegada, es fomenta la participació individual i la mobilització de recursos.” (Diani i Della Porta, 2006: 170).

Un exemple l'hem trobat en persones integrants de plataformes en defensa del territori, de cooperatives de consum i entitats agroecològiques, que en molts casos tenen experiències passades o contemporànies en altres col·lectius polítics, com les joventuts d'organitzacions polítiques, casals o assemblees locals. També trobem que molts han estat en altres mobilitzacions ecologistes i de defensa ambiental de les seves localitats. No és estrany, però, que les persones participants en les zones rurals de Catalunya siguin membres d'aquests tipus de col·lectius, i alhora, o en un determinat moment de mobilització, hagin format part de plataformes més extenses, o hagin col·laborat en la posada en marxa de projectes molt lligats al territori i a les xarxes locals.

4.3. Visió de l'esfera pública de les persones joves entrevistades: partits polítics, sistema econòmic i mitjans de comunicació de masses

Les percepcions de les persones entrevistades respecte a temes que, tot i que no tracten directament de la seva participació, sí que la contextualitzen i li donen sentit, és una de les claus per comprendre'n les motivacions. És per això que en primer lloc repassarem un seguit de factors externs que influeixen en les construccions de les motivacions a participar dels i les joves i que ens mostren la seva concepció del món. Els resultats de les entrevistes assenyalen una interrelació d'efectes d'aquests factors, motivant unes accions col·lectives concretes que aniran amb referència a com s'entenen els *inputs* externs.

Hem intentat captar les relacions entre discurs, cognició i societat i contrastar-les amb història i cultura per poder aproximar-nos a entendre les relacions de poder generades de la interacció entre totes aquestes variables. I en interessar-nos per les implicacions emancipadores de les noves maneres de participació política, ens hem fixat especialment en la producció de discurs nou dins d'aquests espais de participació, denotant amb això l'existència de fonts de poder autònomes, diferents de les tradicionals.

Entre els i les joves participants en els COPA, en general, trobem una visió sistèmica i crítica de la situació socioeconòmica actual. Tant l'explicació de la naturalesa com de les conseqüències personals que té el funcionament del sistema polític actualment, es fonamenten en la seva base capitalista. Totes les persones entrevistades observen un empitjorament de les condicions materials de la població. Entre les situacions més greus destaca reiteradament que hi ha molta gent sense feina i casa. També hi ha un descrèdit de les maneres tradicionals i/o estructurades de participació i de la visió del sistema polític i la política.

“Jo crec que, d'una banda la precarietat augmenta d'una manera exagerada, que realment les condicions de vida, a un nivell extrem augmenten. Crec que per mi hi ha una qüestió de classe molt clara, en què els fills de la classe mitjana, en els quals jo m'incloc, eh... ens adonem que les expectatives de vida que havíem tingut fins ara, gràcies als nostres pares, mai no seran complertes.” [Assemblees pobles, viles i barris. 26-30. B. F.]

A l'hora d'identificar les causes de l'empitjorament socioeconòmic, apareix recurrentment una visió sistèmica que lliga la realitat concreta de cadascú a un entramat de relacions socials de dominació i desigualtat que tenen la seva raó de ser dins el "sistema capitalista". En aquest sentit, serien les desigualtats de poder les que portarien a fer que la majoria social no pugui progressar. En general es percep un descrèdit del sistema. El capitalisme que regiria la realitat actual és entès com un règim que porta a la crisi, que, provocada per uns quants, l'està patint tota la població.

"Aquells contra els quals lluitem són opulents. Gent que governa, que té molt poder, influència, etc. No podem progressar dintre d'aquest sistema, estem a l'atur i tot s'enfonsa." [Assemblees pobles, viles i barris. 21-25. B1. M.]

Com hem vist, les males condicions socioeconòmiques es tradueixen en una pujada de les expressions del malestar social. La frustració davant els canvis en les oportunitats i les restriccions polítiques ha polaritzat la situació social, que en paraules de les persones entrevistades "ha derivat cap a les dues bandes". Per un costat valoren que hi ha hagut una mobilització de les esquerres, i per altra banda, una extensió dels discursos demagògics i el populisme ultra.

Precisament aquesta situació és el que explica l'augment actual de les accions col·lectives disruptives, amb més gent mobilitzant-se en maneres de fer política no convencionals. A més, ens situa en un moment intermediari on les persones participants posen com a objectiu recurrent la construcció de xarxa i la generació d'alternatives basant-se en experiències prèvies moltes vegades locals. La interacció amb els actors allunyats o hostils encara no és considerada assolida, i per moltes persones joves és un motiu de frustració i causa de la polarització social creixent. En la recerca feta a La Garrotxa trobem que les mateixes persones presenten el cas com a avantatjades, on s'estaria arribant ja a una massa crítica de projectes alternatius que farien mirar des d'una perspectiva més optimista la crisi.

"A la Garrotxa ho tenim tot cobert de cara a fer 'el gran canvi' en els camps de sobirania tecnològica, sobirania alimentària..." [Grups ecologistes i en defensa del territori. 15-20. G. M.]

Els comentaris anteriors poden ser encaixats dins les teories de l'acció social d'autors com Sydney Tarrow (2004), els quals sistematitzen els moments de tota acció col·lectiva i cicle de protesta, i ens expliquen el moment descrit en els nostres resultats dins una lògica clara. Ens trobem, d'aquesta manera, en un moment on les persones participen més i generen noves oportunitats que serien rescatades per nous cicles de protesta que es retroalimentarien generant-ne d'altres encara més massius.

Partits polítics i sistema econòmic

La visió que les persones entrevistades tenen dels partits és desfavorable o fins i tot hostil. Per algunes vulnereu els drets de la ciutadania. Les persones amb càrrecs de representació política que governen són comparades amb titelles que no manen i dedicades als interessos propis o de partit. Es considera que respondrien als interessos econòmics anònims, els responsables de la crisi. A més, la corrupció institucional i el malbaratament de diners fa qüestionar la democràcia en la qual vivim. Així mateix, destaca l'allunyament entre els interessos dels partits i els espais de participació política no convencional. S'assenyala la distància dels partits amb els COPA com a factor explicatiu i necessari de la repressió que s'exerceix des del poder cap als moviments i els COPA quan la protesta augmenta fins a punts d'interpel·lar el poder o generar canvis que afectin l'hegemonització que en fan els partits.

“Sí, al final qui *se dedique* a la política ho fa perquè sap que tindrà unes condicions que no tindrà en cap altre *puesto*, favors, *puestos* directius en grans empreses, etc. Llavors jo trobo que la política és això: un niu de buitres.” [Centres socials *okupats*. 26-30. T. M.]

S'esmenta que la política convencional continua donant bons resultats a les dretes per la despolitització majoritària de la població. La major part de la gent afirma no votar. D'altres diuen que votar no ha de ser l'únic mitjà en què es basi la democràcia però sí que ho consideren una acció important i necessària. Es valoren menys escèpticament les votacions a les eleccions municipals, més properes.

Pel que fa al funcionament dels partits, les crítiques assenyalen que és un model fracassat i en descrèdit, i que ficar-s'hi suposa moltes renunci-es perquè la dinàmica interna limita molt. Els partits es comparen sovint amb els sindicats, els quals es critiquen per les postures immobilistes i perquè el seu poder de mobilització i negociació està coaptat per les subvencions que reben. En oposició s'esmenta que hi ha altres models de partit que són més sensibles amb les problemàtiques socials i que tenen maneres d'organització i presa de decisions diferents.

“Con mi experiencia en los partidos políticos, en las dos organizaciones en las que he estado, identifico eso parte de la izquierda más radical, hay ciertas actitudes generales de vanguardismo «nosotros somos los viejos militantes y ya lo sabemos todo» y ese vanguardismo lleva a que en las organizaciones seas un supermilitante, hiperconcienciado o no estás a la altura. Eso por un lado, en las organizaciones más radicales, y en organizaciones que aspiran o consiguen representación institucional la burocratización y la verticalidad, el aparato pesa mucho y intentas participar y te encuentras contra el muro y tienes que dar muchos cabezazos para empezar a hacer un rasguño al muro y cuesta mucho avanzar en esa vía.” [Assemblees de barris, pobles i viles. 26-30. B. M.]

La política institucional és percebuda com a oposada a la dels COPA. La percepció compartida és que aquesta no té raó de ser i que queda lluny de la realitat quotidiana de la gent. Tot i que de vegades hi ha iniciatives bones, els partits institucionalitzats no representen, es barallen entre ells i no agrada la feina que estan fent.

“L’Ajuntament gestiona la vida quotidiana. Però s’ha perdut la raó de ser. No tens la sensació que siguin ciutadans del mateix lloc, que es treballi conjuntament per millorar la vida del poble. No té sentit que 15 persones treballant a l’Ajuntament facin coses que agradin a tothom ni que els coneguïn. Una cooperativa és un projecte per trencar això.” [Col·lectius de transformació del model de consum. 26-30. B1. M.]

Mitjans de comunicació de masses

La percepció generalitzada per les persones participants dels COPA és que els mitjans majoritaris amaguen la realitat de les retallades, filtren la informació que no respon als seus interessos mercantils capitalistes, enganyen i no analitzen la informació. També entre les persones participants esporàdiques hi ha un sentiment de desconfiança clar i parlen de la davallada d'aquestes maneres de comunicació tradicional envers altres maneres noves de fer-ho.

“Crec que els mitjans de comunicació no estan informant, anunciant el que està passant quan els interessa. Està claríssim que depenen d'estructures capitalistes que no els interessa que se'n parli. Hi ha anunci però no anàlisi, més enllà d'entrevistes més alternatives.” [Feminismes i LGTB. 26-30. B. F.]

En contrast amb els mitjans convencionals, es té una bona concepció dels mitjans de contrainformació, que tenen la funció d'espais de referència informativa o autoreferencial, cobrint temàtiques properes als mateixos col·lectius de participació. En canvi, en alguns casos es puntualitza que alguns mitjans de contrainformació tenen un clar esbiaix ideològic i la feina és tècnicament poc professional.

Vist el funcionament dels mitjans de masses es valora la importància de tenir mitjans propis i de reflexionar i contextualitzar les notícies.

A tall de resum, trobem que els joves entrevistats mantenen una visió molt crítica tant amb el sistema econòmic, el polític, com amb mitjans de comunicació majoritaris. Aquesta visió és compartida i comuna, malgrat els matisos, la qual cosa configura un marc comú i compartit sense el qual seria impossible sentiments d'identificació o comunitat. Els processos de socialització de la informació amb els mitjans alternatius o les noves xarxes socials han facilitat la difusió d'informació i han fet involucrar més gent en la comunicació, que ha arribat a sentir com a propis informació i missatges que, sorgits d'altres mitjans, es consideraven aliens.

4.4. Ideari de la participació: concepcions sobre els espais de la pròpia participació

Bona part de les persones entrevistades identifiquen la participació en els seus col·lectius com a actes polítics de transformació, que són la base de la seva acció política. És a dir, s'identifica la participació política en espais assemblearis com a mitjà ineludible per la transformació social i al mateix temps objectiu en si mateix, no tant pel fet de fer assemblees, sinó per discutir, decidir i practicar alternatives col·lectivament. És a dir, en pro de potenciar l'organització col·lectiva capaç de transformar realitats i espais propers, bé sigui generant alternatives, bé sigui a través de la protesta.

"I el que ens surti és igual, ho volem tot i el camí és el més important! Per mi és molt més important el procés, i el procés per mi està sent molt interessant." [Assembles barris, pobles i viles. 26-30. B. M.]

"Jo no sé si s'està plantejant bé, perquè la qüestió no és lluitar per un altre model polític, és practicar-lo, és una manera de practicar un altre model polític." [Assembles barris, pobles i viles. 21-25. B. F.]

La pràctica de la participació és entesa col·lectivament, i no com un acte individual de poder. És en certa manera potencialitat creadora de "col·lectivitats" i "col·lectius" organitzats en una xarxa d'interessos i necessitats, que es debaten i s'exposen en assemblees. Així doncs, el poder neix en el comú acord de les persones participants. "El poder brota de la capacitat humana, no d'actuar o fer alguna cosa, sinó de concertar-se amb els altres per actuar de comú acord". (Arendt, 1973: 137.)

"Jo entenc la participació de manera col·lectiva. Desenvolupar un col·lectiu. Participar és implicar-se en la vida quotidiana de la universitat." [Col·lectius en defensa dels drets socials i polítics. 21-25. B. F.]

"És molt diferent dir: 'jo participo' de dir: 'participo amb tothom', i això és el que valorem nosaltres, [...] participar, participant amb tothom." [Col·lectius en defensa dels drets socials i polítics. 15-20. B. F.]

Per la majoria de persones joves entrevistades participar és un objectiu en si mateix carregat d'un simbolisme polític col·lectivament determinat, que condueix a estratègies i tàctiques que neixen de la micropolítica per aconseguir un canvi més macro fruit del consens i del conflicte. L'objectiu és "anar fent", la pràctica de l'experimentació, no definir des del principi els objectius concrets. Meta i procés conflueixen en la recerca de l'horitzontalitat organitzativa com a via per a la recuperació del debat social entorn de la política. Totes les persones entrevistades participen en organitzacions que tenen un àmbit d'actuació i organització local, que en alguns casos es coordina amb altres al Principat i només en dos casos a l'Estat, però els discursos de les persones entrevistades van en la línia de localitzar les causes i les solucions de les problemàtiques socials en l'organització sistèmica i/o actors o agents de caràcter sistèmic, tal com hem pogut veure en l'apartat de discursos i percepcions. Malgrat tot, impera la lògica d'organitzar-se localment i després coordinar-se o enxarxar-se amb altres per buscar o generar alternatives o protestes, i, per tant, preservant el principi de potenciar l'autoorganització i la participació assembleària de base.

Dins del debat entorn de la localització de la pràctica política i l'abast dels objectius d'aquesta, al llarg del transcurs de les entrevistes ens adonem d'un fil comú que és el plantejament d'objectius polítics d'abast ampli, en alguns casos sistèmics, combinats amb pràctiques polítiques locals o micropolítiques. Tot i que d'entrada podríem establir una contradicció tacticoestratègica entre grans objectius i petits mitjans de lluita, el desenvolupament de discursos coherents i la percepció d'un treball en xarxa fa present aquella frase tan repetida: "Pensa globalment, actua localment".

Altra vegada apareix aquí un nexa clar entre el treball en xarxa o la concepció de la xarxa dels COPA i les persones que hi participen i el funcionament dels moviments socials. El cert és, doncs, que el plantejament d'objectius i/o crítiques sistèmiques no és contradictori amb una participació política local, si aquesta es troba emmarcada en projectes en xarxa d'emancipació i protesta. En resum, totes les persones entrevistades participen en organitzacions que tenen un àmbit d'actuació i organització local, que en alguns casos es coordina amb altres al Principat i només en dos casos a l'Estat, però els discursos de les persones

entrevistades van en la línia de localitzar les causes i les solucions de les problemàtiques socials en l'organització sistèmica i/o actors o agents de caràcter sistèmic, tal com hem pogut veure en l'apartat de discursos i percepcions. Malgrat tot, impera la lògica d'organitzar-se localment i després coordinar-se o enxarxar-se amb altres per de buscar o generar alternatives o protestes, i, per tant, preservant el principi de potenciar l'autoorganització i la participació assembleària de base.

De les diferents tàctiques i estratègies que usen els col·lectius per aconseguir els seus objectius s'obre un gran repertori d'acció multidisciplinari, variable, canviant i creatiu que detallem més endavant en l'apartat de funcionament de les organitzacions. Podem dir que totes aquestes accions queden recollides en tres grans funcions: divulgació i conscienciació, protesta o mobilització i creació d'alternatives. Es defensa la política propera, basada en el coneixement local, les accions i les mobilitzacions al carrer com a expressió de la sobirania popular. Aquesta convicció entrelliga les lluites i facilita la sensació d'estar aconseguint canvis, però cal organització més enllà de l'àmbit local. El debat intern sobre els mitjans de lluita és considerat clau per una de les persones participants per poder avançar en el projecte polític.

En general, les persones participants en els COPA comparteixen una doble visió de les funcions de la seva participació. Al seu imaginari trobem quasi per consens la coexistència de dues famílies bàsiques de mitjans: la creació d'alternatives i la protesta. La primera seria més integrada recentment en l'arrel de les participacions en projectes alternatius. Per algunes és descrita com una superació d'errades comeses en el passat per altres tipus d'organitzacions. La centralitat de la línia de protesta fa que la gent no percebi una utilitat de la seva participació, que es tinguin unes definicions d'èxit massa materialistes i allunyades del seu cercle proper, el seu cercle d'influència.

“Dues línies: denúncia i mostrar alternatives. El ‘parón’ és el moment de formigueta, ens trobem i anem construint, i fem xarxeta perquè quan peti hi hagi la xarxa feta. La denúncia ha de tenir darrere una part optimista perquè si no et cremes tu cremes la resta.” [Col·lectius ecologistes i en defensa del territori. 26-30. G. F.]

“Maduresa del moviment en els últims dos anys. Fins als collons de ‘No a Bolonya’, ‘No a la LEC’... ara campanya en el sí a *algo*, presentem alternatives. Això ha fet que de cop hem passat d’estar cadascú a casa seva amb les seves entitats independents a trobar-nos entre tots tenint un discurs constructiu. El 15M ha fet de ‘cirera del pastís’ i al final ens hem trobat per força tots allà mateix i ha accelerat el canvi.” [Col·lectius ecologistes i en defensa del territori. 15-20. G. M.]

4.5. La participació com a generadora d’espais d’afinitat, identificació i creació de col·lectivitats

La construcció i reproducció identitària està condicionada per l’entramat de relacions entre individus que comparteixen una percepció comuna sobre un entorn socioeconòmic, cultural i/o polític. La relació entre identitats està condicionada a la significació de l’agrupació en la dimensió endopàtica (afectiva o emocional). En definitiva, “la producción de identidad es un componente esencial de la acción colectiva a través de la identificación de los actores involucrados en el conflicto, la facilitación de relaciones de confianza entre los mismos y el establecimiento de conexiones que unen acontecimientos de periodos diferentes”. (Della Porta i Diani, 2006).

Els resultats de la recerca, de forma generalitzada, expressen la importància que engloba el sentit de comunitat, la cohesió o l’afinitat. El sentiment de proximitat s’expressa en suport i confiança en el desenvolupament de tota activitat política relacionada amb el col·lectiu. La política, així, és entesa de manera autoreferencial en alguns casos, i en trobar-se fórmules diferents a les pròpies al col·lectiu de la persona es genera cert rebuig.

“Pues, per mi ha sigut fe en les persones... una mica dir: ‘Tu, *tia!* *Hòstia* *X!*’ La gent no és *gilipollas*, ni la gent està adormida. La gent no té espais, la gent no sap com i la gent no s’ha trobat mai a parlar d’això. Llavors la meva conclusió és: optimisme a saco de cop!” [Assemblees barris, pobles i viles. 26-30. B. M.]

“Sensació de comunitat i sense això cap dels que estem aquí podríem estar fent la feina. Sempre hi han tasques per persona que et menges però saps que tens el altres al costat. No comences de zero mai, sinó, no tindries nassos per fer-ho. *Recolzament* psicològic.” [Col·lectius ecològistes i en defensa del territori. 15-20. G. M.]

Dins de l'entramat d'identitats col·lectives apreciem diferents ordres i tipologies. El més notable és el que té a veure amb la seva magnitud. En l'actualitat moltes veus han parlat ja del sorgiment de noves identitats col·lectives, en redefinició constant a causa del seu caràcter nou, espontani o dinàmic, d'acord amb les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies i la tecnopolítica. Presenciem, doncs, una redefinició o actualització d'aquelles identitats col·lectives que perduren en el temps, ja que, *“desde el punto de vista de la teoría social, ninguna identidad puede ser una esencia y ninguna identidad tiene, per se, un valor progresista o regresivo fuera de su contexto histórico.”* (Castells, 1998).

Amb tot, veiem que la identitat col·lectiva intragrup o les identitats grupals es generen per la relació de percepcions vitals compartides, centrals de l'exercici polític més local. Altres nivells identitaris, que explicarem més endavant, respondrien a lògiques identitàries diferents, encara que fonamentades d'igual manera sobre una percepció comuna d'experiències vivencials. La identitat exerceix, en aquest sentit, de marc integrador d'aquestes experiències vitals compartides. Finalment apreciem un últim nivell de significat d'identitat col·lectiva, de gran pes en els nostres resultats i que hem anomenat “nosaltres” i que seria l'expressió d'una consciència de comunitat potencial més enllà del mateix col·lectiu de participació política.

El primari, essencial i més ampli exercici d'identificació entre les persones joves entrevistades fa referència a una experiència vital d'exclusió. En aquest cas, com ja s'ha comentat, les percepcions compartides sobre la situació de crisi generen una empatia entre grups d'exclusió. Un altre element d'importància entre les persones identificades en aquest “nosaltres” és la reacció i la disconformitat amb aquesta mateixa vivència. Sota l'autodenominació de persones indignades o precàries trobem englobades una gran part de les persones participants a l'estudi.

“Ens uneix que anem tots en contra d'un sistema capitalista, el consumisme, apostem pel decreixement. Projectes de sobirania tecnològica, cultural, alimentària de la salut. Això va lligant i uneix el fet de decidir entre tots en els diferents àmbits de les necessitats bàsiques. Podem pensar en una economia local, en com volem educar i ser educats, en com ens volem vestir perquè aquí hi ha gent que fa roba.” [Col·lectius ecologistes i en defensa del territori. 26-30. G. F.]

Altres percepcions compartides àmpliament per la identitat “nosaltres” són les referents a l'opinió que susciten els mitjans de comunicació, la política institucional, etc., que es tradueixen com a desafecció, indignació, frustració o rebuig.

La socialització en l'excepcionalitat i l'exclusió socioeconòmica, política o cultural, experimentada per grups socials reconeguts, són part fonamental en la construcció d'identitats de resistència. L'empitjorament de les condicions de vida de la joventut a causa de la crisi econòmica i la pèrdua d'itineraris de vida són sensacions verbalitzades per moltes de les persones entrevistades, amb independència del tipus de participació que desenvolupen. Aquesta percepció es tradueix afectivament com indignació, ràbia o frustració.

Fonamentalment, aquesta identitat que podem denominar de resistència és *“generada por aquellos actores que se encuentran en posiciones/ condiciones devaluadas o estigmatizadas por la lógica de la dominación, por lo que construyen trincheras de resistencia y supervivencia basándose en principios diferentes u opuestos a los que impregnan las instituciones de la sociedad.”* (Castells, 1998).

Això s'expressa en les noves pràctiques polítiques representatives d'aquesta identitat.

“En el moment en què estàs participant en iniciatives que el que volen és canviar la institució de la qual formes part, és bastant contradictori que et sentis identificat amb la institució com a tal. I més en el moment actual, que la universitat no és que sigui aquella institució que ens inspira confiança.” [Col·lectius en defensa dels drets socials i polítics. 15-20. B. M.]
“Yo creo que justamente ahí está otra clave del nosotros, el buscar el

consenso y sólo en última instancia proceder a votación. Ahí, yo creo que también se forja el nosotros –que no llegamos a un acuerdo–, –¡pues venga mañana!– (riures). Al final, ni que sea por cansancio, la gente llega al acuerdo (riures).” [Assemblees de barris, pobles i viles. 26-30. B. M.]

5. REFLEXIONS A TALL DE CONCLUSIÓ

La participació juvenil no convencional i de protesta ha augmentat a Catalunya en els últims anys en paral·lel a una davallada en les maneres d'implicació i afecció cap a maneres de participació tradicional. L'inici de la recerca es va estructurar també entorn de dues preguntes que miraven d'aprofundir en les causes d'aquests canvis. Ens qüestionàvem quins motius porten a participar als i les joves i per què aquesta manera de participació nova, que ara volem anomenar COPA (Col·lectiu d'Organització Política Autoinstituit), és l'escollida per cada cop més joves participants. Aquest dubtes van ser desgranats i transmesos a les persones participants al llarg de les entrevistes i grups de discussió. Ja de partida amagaven la intuïció d'una experiència vital comuna entre les generacions més joves, que situàvem darrere l'augment de la participació en el COPA.

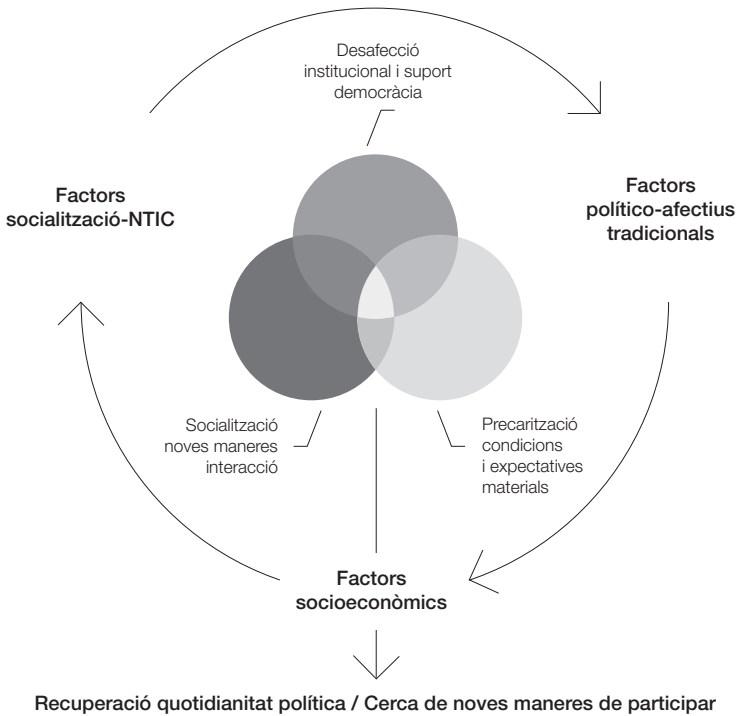
El treball d'anàlisi ens ha ajudat a reafirmar la nostra hipòtesi. D'una banda hem vist que moltes persones joves comparteixen tota una sèrie de condicionants socioeconòmics. Han viscut i estan experimentant en temps real precarietat, inseguretat laboral i/o vital. A més, en la seva majoria són conscients del descens d'expectatives vitals segons l'origen, és a dir, consideren que viuran en condicions materials pitjors que les generacions immediatament anteriors.

En segon terme, tota una sèrie de factors politicoafectius tradicionals també són compartits. La desafecció institucional és comuna i respecte als agents de la política tradicional el sentiment d'eficàcia interna i externa són molt baixos. En oposició, no són defectes amb la política en general i mostren suport a la democràcia.

Finalment, l'experiència vital de les persones joves les ha socialitzat en l'ús d'eines fonamentals per a les noves maneres polítiques de participar. De la mà de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, els i

les joves dominen noves maneres d'organització social horitzontal. Lligat a la interacció amb plataformes de comunicació virtual o d'intercanvi d'arxius, la gent jove mostra una multiplicació d'identificacions personals respecte a les generacions més grans. Facebook, Twitter, Emule, Messenger o Fotolog serveixen d'eines indirectes de diferenciació i segmentació del jo per a aquests joves. Per tant, els i les joves participants tenen esteses integrades en les seves vides personals i professionals eines per a la difusió i la construcció de xarxa.

FIGURA 2. Representació gràfica de l'experiència vital comuna

Font: Elaboració pròpia

5.1. Col·lectiu d'Organització Política Autoinstituit (COPA)

Els COPA són pràctiques organitzatives diverses que experimenten noves formes de vincular valors amb noves estratègies de solidaritat comuna. A l'estil de les organitzacions tradicionals, són espais de creació de solidaritats i lleialtats que busquen la coherència en els processos de presa de decisió i autodefinició. Tampoc la praxi dels COPA, és a dir, el conjunt d'activitats que fan i per les quals es defineixen no són noves. L'originalitat radica en l'estratègia per arribar a incloure en els repertoris els valors defensats. Per aquest motiu hem defensat abans un canvi de nomenclatura: de NOP a COPA, Col·lectiu d'Organització Política Autoinstituit.

Així doncs, els COPA cerquen una integració coherent entre els principis abstractes i les experiències socials. Amb aquesta combinació defineixen pautes d'acció horitzontals, radicalment democràtiques i solidàries. Seria, per tant, un tipus de política que no se centra en el *què*, els objectius cap als quals actuem, sinó que marca més clarament el *com arribem a aconseguir-les*.

La naturalesa d'aquestes és constitutiva de la seva novetat en basar-se en noves fonts d'institucionalitat a l'hora de definir funcionament i objectius. Els COPA podrien respondre al que diferents autors han titllat d'"institucionalitat anòmala" o "monstruosa"⁴ (Universidad nómada, 2011; Sguiglia, 2009). Segons aquesta visió, són maneres d'experimentació política contenciosa que responen a la necessitat de recuperar la quotidianitat dels espais polítics. I en aquest intent van modulant un tipus de participació simbiòtica, compatibilitzant l'autorealització i l'apoderament tant individual com col·lectiu. I per això no és casualitat que comparteixin una orientació política d'esquerres.

⁴ "Cuando hablamos de institución anómala, institución monstruo, institución de movimiento estamos intentando, a través de nuevos adjetivos, reinventar el sustantivo. Anómala por su carácter experimental, extraña a las lógicas estatales y mercantiles. Monstruo por el propio carácter monstruoso, híbrido, mutante de los sujetos metropolitanos, hechos a trozos, cyborgs, parcheados, con zonas amputadas e implantaciones diversas. De movimiento para señalar una genealogía radical, ligada a las experiencias de rebeldía, como los consejos, los soviets, las instituciones proletarias cuando el proletariado era una máquina de guerra." (Sguiglia, 2009).

Aquestes pràctiques “anòmales” lligades als COPA generen coneixement situat i ajustat a l'experiència local, articulant des de la base espais per a la recuperació de la quotidianitat de la política. L'anomalia dels COPA, per tant, és instituir però no institucionalitzar. La seva dinàmica és autogenerativa i basada en l'experimentació col·lectiva i individual, “en debatre-ho tot per poder canviar-ho tot”. La simbiosi, per tant, és responsabilitzadora i apoderadora a la vegada i defineix un nou model de política.

En altres paraules, aquestes petites organitzacions de la multitud, els COPA, *“están reguladas por unas normas que no vienen de fuera, que no están institucionalizadas, sino que surgen precisamente del hilo del desarrollo de la propia dinámica del comportamiento de la multitud”*. (Turner i Killian, 1957).

Així és que els COPA pressuposen una manera de responsabilitat ètica, “que pren la vida com a subjecte i no com a objecte d'exploració” (Braidotti, 2009). Així es reclama més creativitat conceptual i més vitalitat per tenir més possibilitats com a productores de cosmovisions que ara sí, articulen la tensió d'aquest nou subjecte en un món marcat tecnològicament i globalment.

5.2. Fenomenologia de la xarxa

Els col·lectius d'organització política autoinstituíts es caracteritzen per estar moltes vegades entrelligats de tal manera amb altres organitzacions i moviments que podem parlar de la constitució d'una xarxa. Cada COPA funciona com a node autònom interconnectat amb diferents intensitats amb altres tipus de col·lectius.

Les xarxes són producte i generadores d'accions col·lectives. Serveixen per a la difusió i l'extensió de campanyes i a la vegada augmenten el nombre d'identificacions i interconnexions entre els integrants. Les relacions interpersonals, fonamentals per a la constitució de xarxes de confiança i COPA, generen rutines i ofereixen consistència al conjunt.

Si esgranem cadascuna de les funcions, en primer lloc les xarxes multipliquen el potencial de les campanyes fent augmentar la velocitat de di-

fusió, i de la presa de decisions, moltes vegades reforçades per l'existència de referents comuns i relacions interpersonals. Reprodueixen també entorns polítics subculturals i contraculturals que creen per si mateixos noves oportunitats, tant per a les activitats de protesta com per a les de disseny de projectes de construcció d'alternatives. Faciliten, en tercer lloc, el coneixement d'experiències bones, la generació d'alternatives per donar resposta a situacions materials precàries compartides.

Les xarxes, a més, són necessàries per a l'existència de mobilitzacions. Per tant, si els COPA es troben en un nivell entremig entre moviments i organitzacions, és propi de la seva naturalesa estar integrades en xarxes potencialment movimentistes. La xarxa, per tant, és fonamental per a l'aparició d'actors col·lectius.

Les xarxes prediuen la mobilització quan actuen com a transmissores de marcs cognitius culturals. De la mateixa manera com les xarxes són necessàries per a l'esclat d'una mobilització social, la interrelació entre projectes transformadors és fonamental per a l'aparició i el manteniment en el temps d'un COPA. La xarxa funciona com a espai franc macro i permet la generació d'àrees d'interacció social, reforç de la solidaritat mútua i experimentació d'estils de vida alternatius més enllà del mateix col·lectiu i d'autorealització personal.

5.3. Les noves identitats

Henri Tajfel ja assenyalava a finals del segle passat que *"al menos en nuestros tipos de sociedad, un individuo se esfuerza por lograr un concepto o imagen de sí mismo satisfactorio"* (1984: 291). Participar en un grup matisaria la imatge que cada persona té de si mateixa. I a partir d'aquí, la identitat social passaria a tenir un paper de salvaguarda de la naturalesa social de les persones, com a *"parte del autoconcepto de un individuo que deriva del conocimiento de su pertenencia a un grupo (o grupos) social junto con el significado valorativo y emocional asociado a dicha pertenencia"*. (Op. cit.: 292).

A banda que els COPA siguin maneres d'expressió noves, també són vehiculadores d'un "nosaltres" comú que es caracteritza per tenir for-

mes de fer horitzontals i interessos comuns. No són noves pel repertori d'acció ni pels discursos, com ja hem esmentat abans, sinó per com es disposen en xarxes i com interactuen i es retroalimenten els nodes. Aquestes maneres de participar són trencadores per la seva naturalesa i a causa de la seva forma d'organització vinculen present, passat, jo i nosaltres d'una manera coherent.

Anant a l'abstracte, tota acció col·lectiva denota l'existència d'un "nosaltres" comú. La participació als COPA, per tant, implica un procés de reconeixement tant intern com extern dels actors implicats. L'establiment de connexions, tant pel que fa a marcs de comprensió i ordenació del món com a altres de tipus més emocionals, vindrien a definir la possibilitat de sorgiment d'identificacions i altres fórmules identitàries noves dins cada col·lectiu.

De manera complementària a les fonts tradicionals de la identitat, els COPA i el tipus de participació més proper a les lògiques movimentistes generen un tipus d'identitats noves que faciliten les relacions de confiança i l'adaptació de l'activitat col·lectiva amb els esdeveniments socials externs. Aquestes vies identitàries estan basades no sols en trets socials específics com ara l'ètnia, la classe o el nivell educatiu, sinó que recauen més en les orientacions, les actituds, els estils de vida i les expectatives vitals comunes. Tot i que puguem trobar presència important de factors sociodemogràfics compartits com ara el nivell educatiu, o la classe social d'origen entre persones que participen a un projecte de COPA, la vocació no és aquesta. La identitat, la projecció del col·lectiu, transcendeix aquest tipus de factors envers noves fórmules base per a la solidaritat intra i intergrup. La crida i els discursos en el si dels COPA és a la generació de fórmules identitàries inclusives i múltiples, el qual podríem anomenar un "nosaltres".

Aquestes identitats múltiples funcionen com sistemes de relacions motivacionals que responen, com hem vist, a una estructura policèntrica. Així, tant les experiències vitals com les orientacions, les actituds, la ideologia, els interessos o factors sociodemogràfics estarien situats en un mateix nivell o, segons Della Porta (2006), amb una estructura no jerarquitzada en excés. En implicar-se les persones en un COPA ho estarien fent amb uns conjunts de sistemes d'interacció motivacional tan variats com el nombre de persones dins el col·lectiu.

És per mitjà d'un procés no sempre conscient de negociació i organització grupals dels diferents ordres motivacionals presents, que s'arriba a consensuar un mínim comú. Aquest nucli irreductible fa operativa la interacció de la multitud de vies, i possibilita l'aparició d'un seguit de principis identitaris en els quals les diferents persones activistes es puguin veure reconegudes. S'estaria creant així una línia simbòlica de diferenciació entre un grup i un altre.

A escala micro, veiem, per tant, que la naturalesa flexible i inclusiva dels COPA reserva un espai d'autonomia personal dins el qual la persona pot compatibilitzar el seu activisme amb la resolució de preocupacions i motivacions personals. Lluny de negar la necessitat d'un mínim d'identificació amb el col·lectiu, la naturalesa COPA porta a la reelaboració constant del germen comú a cada col·lectiu.

La no-dogmatització ni pressió sobre les diferents necessitats i valors individuals, fa possible la convivència d'una identitat col·lectiva que es presenta flexible i en connexió amb tots els entramats personals motivacionals, i és producte de processos de debat i consens intern complexos. Aquesta convivència conscient amb les diferències permet formes identitàries autogeneratives, que sorgeixen només en funció de les expectatives i les necessitats del grup. La identitat col·lectiva es va construint, per tant, a llarg termini i fa més acceptables els costos individuals i col·lectius lligats a la participació.

Aquestes noves vies d'arrelament creen relacions de confiança, generen oportunitats noves d'interconnexió entre projectes (xarxes) i modulen un tipus d'acció i de discurs en relació amb el context present i l'experiència passada. L'exposició del nucli del COPA a multitud de canals d'informació el fa sensible a les variacions en el context social i comunitari específic. Aquest fet també l'obre a la retroalimentació de les anomenades "àrees de moviment". Entenem aquestes com tot el conjunt d'espais lúdics, d'oci, on es troben les persones que comparteixen certs trets dels estils de vida més enllà de la participació. Les "àrees de moviment" funcionen com a espais d'experimentació política per altres mitjans que, en posar en contacte persones amb diferents perfils, serveixen de via de regeneració i contrast per als COPA.

Finalment, en el cas del 15M els resultats assenyalen que estem davant d'una nova fórmula intermèdia, entre COPA, organització i moviment. D'acord amb la recerca i els estudis de Della Porta i Diani (2006) podem situar el 15M a la categoria d'*organització xarxa*. Encaixaria aquí pel fet de combinar elements de formalitat propis d'una xarxa poc estructurada, és a dir, la independència de les components individuals amb una integració horitzontal. Hi hauria flexibilitat de metes i estratègies i nivells múltiples d'interacció amb possibilitat d'elements comunitaristes.

6. PROPOSTES DE CONTINUACIÓ, DE LA INTUÏCIÓ A LA IDEA I DE LA IDEA A LA PRÀCTICA

Hem buscat les causes que generen una participació de les persones joves que resulta innovadora per diferents motius i un marc teòric que ens ajudi a comprendre aquest fenomen. Com sempre que parlem de comunitats que comparteixen pautes comunes, la nostra investigació ha pretès, també, esbrinar si aquestes són prou fortes i significatives en les vides dels individus per estar causant la formació de noves identitats lligades als nous tipus de participació. Participació que sovint és menyspreada, quan no denigrada i fins i tot criminalitzada per alguns mitjans de comunicació i poders públics. Hem volgut generar coneixement perquè considerem que no hi ha res pitjor que la ignorància a l'hora d'actuar en societat, especialment quan les decisions que es prenen afecten més enllà de qui les impulsa.

Una manera d'entendre la democràcia a la nostra societat és com un sistema polític establert sobre el debat entre les diferents veus de totes les persones que hi conviuen. Per tant, és urgent comprendre per què bona part de la joventut cerca nous canals de participació per expressar-se políticament i col·lectivament. Ja no es tracta d'una nova opinió, sinó d'una nova manera d'expressar-se, relacionar-se, actuar, que no es pot menystenir pel sol fet que tingui unes formes no convencionals. Precisament aquestes formes no convencionals constitueixen en si mateixes un nou repte per a la democràcia i la societat. Aquestes noves formes són la manifestació més bàsica que hi ha problemes de comunicació interna entre les veus d'aquest debat que anomenem democràcia. La intenció d'aquest treball és explicar aquest fenomen i fer-lo comprensible a tothom perquè a través del coneixement s'estableixi un diàleg més fluid entre els mitjans de comunicació, les administracions i aquests grups. És de vital importància iniciar un debat social basat en l'anàlisi reflexiva i fonamentar-lo fora d'imatges estereotipades.

Esperem que els resultats d'aquesta recerca puguin ser d'utilitat a l'hora de fer noves polítiques públiques i d'avaluar els resultats dels plans existents respecte de la participació juvenil. Comprendre els mecanismes causals d'una part creixent del col·lectiu jove a l'hora d'organitzar-se políticament és interessant per dirigir fons i esforços cap a línies de treball més eficients. Sembla lògic pensar en l'enriquiment potencial d'unes polítiques públiques que considerin els matisos que el nostre treball aportarà a la comprensió de les noves maneres d'organització. Nous enfocaments facilitaran el disseny de polítiques de participació òptimes, capaces d'impulsar-les realment i a llarg termini. Aquest estudi és una humil eina per comprendre el present polític de la joventut, però també pot ser útil de cara al futur, ja que permetrà observar els canvis en les pautes i els motius de comportament de les persones i la seva manera d'organització política. Considerem que l'estudi està en disposició d'aportar noves línies per al debat, l'estudi, l'anàlisi i la reflexió en les quals continuar treballant perquè és necessari aprofundir en la seva comprensió. La matèria que estem tractant és de primer ordre que, al nostre entendre, hauria de despertar interès més enllà de l'acadèmia i totes aquelles persones que treballen en matèria de joventut.

Ens agradaria que aquests resultats poguessin contribuir a un benefici social, no precisament immaterial. Des de l'estudi i l'anàlisi d'aquestes formes de participació i de les idees i propostes que sorgeixen es pot fomentar una democràcia no sols representativa sinó veritablement participativa, proporcionant als agents socials les dades i els arguments necessaris i contrastats per pal·liar la separació existent entre societat civil i societat política. Fer que la democràcia funcioni, aprofundir en el procés de què és la democràcia.

BIBLIOGRAFIA

ARENDRT, H. (1973). "Sobre la violencia". A: *Crisis de la República*. Madrid: Taurus.

BECK, U. i BECK-GERNSHEIM, E. (2003). *La individualización*. Buenos Aires: Paidós.

BOLTON, CH. (1972). "Alineation and action: A Study on Peace Groups Members". A: *American Journal of Sociology*, núm. 78, p. 537-561.

BRAIDOTTI, R. (2009). *Transposiciones: Sobre la ética nómada*. Barcelona: Gedisa.

CASTORIADIS, C. (2007). *La institución imaginaria de la sociedad*. Barcelona: Tusquets Editores, Colección Ensayos.

CRUZ, R. (2008). *Repertorios. La política de enfrentamiento en el siglo XX*. CIS: Madrid, Colección Monografías, núm. 258.

DELLA PORTA, D. (1988). "Recruitment Processes in Clandestine Political Organizations: Italian Left-Wing Terrorism". A: KLANDERMANS B.; HANSPETER, K. i TARROW, S. (eds.). *From Structure to Action*. Greenwich: JAI Press, p. 155-72.

DELLA PORTA, D. i DIANI, M. (2011). *Los Movimientos Sociales*. Madrid: CIS i UCM, Debate Social Series.

DELLA PORTA, D. i DIANI, M. (2006). *Social Movements: an introduction*. Oxford: Blackwell.

DIANI, M. i MC ADAM, D. (eds.) (2003). *Social Movements and Networks. Relational Approaches to Collective Action*. Nova York: Oxford University Press.

ERREJÓN, I. (2011). "Disputar les places, disputar les paraules". A: VIEJO, R. (ed.). *Les raons dels indignats*. Barcelona: Editorial Pòrtic.

FERNÁNDEZ BUEY, F. (2009). "Los estudiantes en la escena pública". A: *El País*, 12/11/2009.

FERNÁNDEZ BUEY, F. i RIECHMANN, J. (1996). *Ni Tribunos: Ideas y Materiales para un Programa Ecosocialista*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.

FERNÁNDEZ BUEY, F. i RIECHMANN, J. (1999). *Redes que dan libertad*. Barcelona: Paidós.

FERNÁNDEZ BUEY, F. i MIR GARCIA, J. (2009). "¿Es tan malo ser anti-sistema?". A: *Público*, 12/4/2009.

FONT, J. (2002). "*Els joves i la política: i si no fossin tan diferents?*" A: Diversos autors (ed.). *Joves i valors. Els joves catalans en l'enquesta europea de valors*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

FRANÇA, J. (2011). "L'edifici 15-O, un símbol molt viu". A: *Público*, suplement Públic, 24/10/2012, p. 4.

GERGEN, K. J. (1996). *Realidades y relaciones*. Buenos Aires: Paidós.

GIL JUÁREZ, A. (1999). *Aproximación a una teoría de la afectividad*. Tesis Doctoral. Departament de Psicologia de la Salut i de Psicologia Social. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

GÓMEZ, A. (2012). "El riesgo como violencia estructural". A: *Hac d'hac*, núm. 5

GONZÁLEZ, I.; COLLET, J. i SANMARTÍN, J. (2007). *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*. Barcelona: Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP). Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.

GONZÁLEZ, I. (coord.) (2007). *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*. Barcelona: Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP).

GRAMSCI, A. (1972). *Introducción a la Filosofía de la Pràxis*. Barcelona: Península.

GUIU, J. i MUNNÉ, A. (2004). "Una conversación con Manuel Sacristán". A: FERNÁNDEZ BUEY, F. i LÓPEZ ARNAL, S. *De la Primavera de Praga al marxismo ecologista. Entrevistas con Manuel Sacristán Luzón*. Madrid: Los libros de la catarata.

KRIESI, H. (1996). "The Organizational Structure of New Social Movements in a Political Context". A: MCADAM, D.; MCCARTHY, J. i ZALD, M. N. (eds.). *Comparative Perspective on Social Movements, Political Opportunities, Mobilizing Structures and Cultural Framing*. Cambridge/Nova York: Cambridge University Press.

LÓPEZ PETIT, S. (2009). *Entre el ser y el poder. Una apuesta por el querer vivir*. Madrid: Traficantes de Sueños.

MARTINEZ i CASTELLS, À.; DIGÓN, R. i JUBERÍAS, L. (eds.) (2005). *Ciudadania i participació política. Imatges de societat, retalls d'emancipació*. Fundació Pere Ardiaca i Generalitat de Catalunya. Barcelona: Departament de Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya.

MELUCCI, A. (1996). *Challenging Codes*. Cambridge/Nova York: Cambridge University Press.

MCADAM, D. (1986). "Recruitment to High-Risk Activism: The Case of Freedom Summer". A: *American Journal of Sociology*, vol. 92, núm. 1, p. 64-90.

NAVARRO, V. (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta. Sobre lo que no se habla en nuestro país*. Madrid: Anagrama.

NAVARRO, V. (2006). *El subdesarrollo social de España. Causas y Consecuencias*. Madrid: Anagrama.

NOELLE-NEUMANN, E. (1992). *La Espiral del Silencio*. Buenos Aires: Paidós.

PASSY, F. (2003). *Social Networks Matter. But how?* A: DIANI, M. i MCADAM, D. (eds.). *Socials Movements and Networks*. Oxford/Nova York: Oxford University Press.

PIN, G. (2011). "L'assemblea és Twitter". A: VIEJO, R. (ed.). *Les raons dels indignats*. Barcelona: Editorial Pòrtic.

PUTNAM, R. (1993). *Making democracy work. Civil traditions in modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press

ROMANOS, E. (2006). "Retos emergentes, debates recientes y los movimientos sociales en España". A: *Los Movimientos Sociales*. Madrid: CIS i UCM.

SERRACANT, P. i SOLER I MARTÍ, R. (2009). *La joventut catalana al segle XXI. Un anàlisi del sistema d'indicadors sobre joventut a Catalunya*. Barcelona: Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.

SGUIGLIA, N. (2009). *Testeando una institución anómala*. Archivo público de las líneas de investigación del proyecto Mínima Común Institución. Disponible en línea a: <<http://micoins.wordpress.com/2011/11/16/testeando-una-institucion-anomala-de-nicolas-sguiglia-casa-invisible/>>

SOLER I MARTÍ, R. (2009). "El efecto de las transformaciones juveniles en las transiciones sobre la protesta política". A: *IX Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración*: Málaga, Universidad de Málaga.

TAJFEL, H. (1984). *Grupos humanos y categorías sociales*. Barcelona: Herder.

TARROW, S. (2004). *El poder en movimiento. Los Movimientos Sociales, la Acción Colectiva y la Política*. Barcelona: Alianza.

TILLY, CH. (1988). *Social movements, old and new*. New York: New School for Social Research.

TILLY, CH. (2007). *Contienda política y democracia en Europa, 1650-2000*. Barcelona: Hacer.

TURNER R. H. i KILLIAN, L. M. (1957). *Collective Behaviour*, Englewood Cliffs, N. J., Prentice-Hall.

UNIVERSIDAD NÓMADA (2009). *Prototipos mentales e instituciones monstruo. Algunas notas a modo de introducción*. Disponible en línea a: <http://eipcp.net/transversal/0508/universidadnomada/es/base_edit>

VAN DIJK, T. A. (2009). *Discurso y poder. Contribuciones a los Estudios Críticos del Discurso*. Barcelona: Gedisa Editorial.

VIEJO, R. (2010). “La política en els seus límits. Cartografiar la política contenciosa a Catalunya”. A: PARÉS, M. (dir.). *Informe sobre l'Estat de la democràcia a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

VIEJO, R. i MUNTANYÈS, M. (2012). *La danza de Medusa. Cap a una gramàtica Política de la Postmodernitat*. Barcelona: Tangram.

ALTRES TÍTOLS PUBLICATS EN AQUESTA COL·LECCIÓ

1. **JOVES ENTRE DOS SEGLES.** Francesc-Marc Àlvaro. 1998
2. **NOUS OBJECTIUS PER A L'EDUCACIÓ-INFORME DELORS.** Enric Masllorens. 1998
3. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** Gabise, SA. 1999
4. **JOVES I PARTICIPACIÓ A CATALUNYA.** Fundació Ferrer i Guàrdia. 1999
5. **20 ANYS DE PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA. 20È ANIVERSARI DEL CONSELL NACIONAL DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** CNJC. 1999
6. **ESTUDI DE COMPORTAMENT DELS JOVES ESTUDIANTS DE BARCELONA.**
Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat. 1999
7. **LA VIOLÈNCIA COM A RECURS I COM A DISCURS.** Manuel Delgado. 1999
8. **ELS JOVES CATALANS EN EL 2011. ELS CANVIS QUE VÉVEN.** Centre d'Estudis Demogràfics. 2000
9. **ELS JOVES CATALANS I L'HABITATGE.** Carme Trilla i Institut DEP. 2000
10. **L'ENTORN QUOTIDIÀ DELS ADOLESCENTS AMB MALALTIES CRÒNIQUES.**
Joan Carles Surís, Russell Viner i Robert W. Blum. 2000
11. **TREBALL, VALORS I CANVI. LES RUPTURES EN LA PRECARIETAT.** Daniel Ortiz i Iván Miró. 2001
12. **GENERACIÓ @. LA JOVENTUT AL SEGLE XXI.** Carles Feixa. 2001
13. **JUGAR TREBALLANT, TREBALLAR JUGANT: LES IDENTITATS JUVENILS I EL DEBAT SOBRE OCUPACIÓ I OCIOSITAT.** Robert G. Hollands. 2001
14. **ELS CONTEXTOS CANVIANTS DE LA JOVENTUT AL SEGLE XXI.** Andy Furlong i Fred Cartmel. 2001
15. **MIGRACIONS INTERNACIONALS I POBLACIÓ JOVE DE NACIONALITAT ESTRANGERA A CATALUNYA.** Centre d'Estudis Demogràfics. 2001

16. **DE LES OPORTUNITATS DESIGUALS A LA MANCA IGUALITÀRIA D'OPORTUNITATS.** Les dimensions de gènere del canvi social i la joventut a Europa. Lynne Chisholm. 2001
17. **ELS TÈCNICS EN LA POLÍTICA DE JOVENTUT DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA CATALANA.** Pere Soler(coord.), Albert Bayot, Anna Planas i Josep Vila. 2002
18. **JOVENTUT, OKUPACIÓ I POLÍTiques PÚBLIQUES A CATALUNYA.** Ricard Gomà (coord.). 2003
19. **ENQUESTA ALS JOVES DE CATALUNYA 2002 –AVANÇAMENT DE RESULTATS–.** Joaquim Casal, Maribel García, Rafael Merino i Miguel Quesada. 2003
20. **LA IMMIGRACIÓ I EL TREBALL INTERCULTURAL A LES ENTITATS D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE DE CATALUNYA.** Diego Herrera, Bernat Albaigés i Mercè Garet. 2003
21. **CULTURA JUVENIL I GÈNERE.** Roger Martínez. 2003
22. **EL TERRITORI I LA MOBILITAT MIGRATÒRIA DELS JOVES A CATALUNYA.** Juan Antonio Mòdenes i Joaquim Recaño. 2003
23. **ELS JOVES CATALANS I L'HABITATGE, 1999-2003.** Institut DEP. Carme Trilla. 2003
24. **CRISI DEL TREBALL I EMERGÈNCIA DE NOVES FORMES DE SUBJECTIVITAT LABORAL EN ELS JOVES.** Bernat Albaigés (dir.). 2004
25. **EMANCIPACIÓ DOMICILIÀRIA, LABORAL I FAMILIAR DELS JOVES A CATALUNYA.** Pau Miret. 2004
26. **ELS NOUS RURALS DEL PALLARS SOBIRÀ.** Eva Lluvích i Mònica Ortega. 2004
27. **LA SOBREQUALIFICACIÓ ENTRE ELS JOVES CATALANS.** Pau Serracant. 2005
28. **JOVES ADULTS I POLÍTiques DE JOVENTUT A EUROPA.** Premi Joventut 2003. Juan Manuel Patón. 2005
29. **ELS COMPORTAMENTS ALIMENTARIS DELS I LES JOVES EN EL PROCÉS D'EMANCIPACIÓ.** Elena Espeitx (dir.). 2006
30. **ADOLESCÈNCIA FEMENINA I RISC SOCIAL.** Premi Joventut 2005. Anna Berga. 2007
31. **LA INFLUÈNCIA DE L'EDAT EN EL COMPORTAMENT ELECTORAL A CATALUNYA.** Raül Tormos. 2007
32. **IDENTITAT, INTEGRACIÓ I ESCOLA. ELS JOVES D'ORIGEN MARROQUÍ A LA PERIFÈRIA DE BARCELONA.** Premi Joventut 2006. Jordi Pàmies. 2008

33. **PARTICIPACIÓ, POLÍTICA I JOVES.** Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana. Isaac González, Jordi Collet i Josep Sanmartín. 2008
34. **FER-SE ADULT. SOCIOLOGIA COMPARADA DE LA JOVENTUT A EUROPA.** Cécile Van de Velde. 2008
35. **LES TRANSICIONS DE LA VIDA ADULTA EN EL CONTEXT DE LA GLOBALITZACIÓ.** Carles Simó. 2008
36. **UNA NOVA ESCENA DEL DRAMA ENTRE VELL I JOVE / NEW PERFORMANCE OF THE OLD VS. YOUNG DRAMA.** Zygmunt Bauman. 2008
37. **ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2007.** Pau Miret, Antoni Salvadó, Pau Serracant i Roger Soler. 2008
38. **CATALAN YOUTH SURVEY 2007.** Pau Miret, Antoni Salvadó, Pau Serracant i Roger Soler. 2009
39. **ESTRATÈGIES, TRAJECTÒRIES I APORTACIONS DE JOVES TRANS, LESBIANES I GAIS.** Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Miquel Missé. 2009
40. **STRATEGIES, TRAJECTORIES AND CONTRIBUTIONS OF YOUNG TRANSEXUALS, LESBIANS AND GAYS.** Gerard Coll-Planas, Gemma Bustamante i Miquel Missé. 2010
41. **JOVES D'ORIGEN IMMIGRANT A CATALUNYA. NECESSITATS I DEMANDES.** Una aproximació sociològica. Amado Alarcón i Rosa Alcalde. 2010
42. **THE NEEDS AND DEMANDS OF YOUNG PEOPLE OF IMMIGRANT ORIGINS IN CATALUNYA.** A sociological approximation. Amado Alarcón i Rosa Alcalde. 2010
43. **LLENGUA I JOVES.** Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana. Joan Pujolar, Isaac González, Anna Font i Roger Martínez. 2010
44. **CONDICIONS DE VIDA I HÀBITS SOCIALS DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA.** Cristina Sánchez. 2010
45. **MITJANS DE COMUNICACIÓ I JOVES.** Anàlisi de la situació, mecanismes d'intervenció i decàleg per a un tractament informatiu adequat de les persones joves. Mònica Figueras i Marcel Mauri. 2010
46. **CULTURA I JOVES II.** Hàbits culturals i polítiques públiques. Xavier Fina, Martí Comas, Marta Domènech, Sònia Marzo i Carles Spà. 2010
47. **SALUT I JOVES.** Dels contextos i les pràctiques de risc a les polítiques de promoció de la salut. Josep Espluga (coord.). 2010
48. **"GENERACIÓ NI-NI", ESTIGMATITZACIÓ I EXCLUSIÓ SOCIAL.** Gènesi i evolució d'un concepte problemàtic i proposta d'un nou indicador. Pau Serracant. 2012

- 49. LA PROMOCIÓ DE LA PARTICIPACIÓ JUVENIL DES DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA.** Aportacions d'un estudi de cas. Premi Joventut 2010. Marta Ballester. 2013

COL·LECCIÓ **APORTACIONS**

Una aproximació sintètica a la situació
i les necessitats de la joventut a Catalunya

La gent jove té un protagonisme destacat en la presència i rellevància creixents que en els últims temps han adquirit les mobilitzacions socials. Aquestes mobilitzacions acostumen a ser impulsades per moviments, plataformes o col·lectius que tenen un caràcter més espontani i horitzontal que les organitzacions polítiques tradicionals. Aquesta publicació recull els principals resultats d'una recerca sobre la participació de les persones joves en aquests tipus de moviments socials. Des d'una aproximació qualitativa, l'estudi es pregunta pels motius que ajuden a entendre per què la gent jove participa en aquests moviments i en aquests col·lectius. A través de l'anàlisi es posa de manifest el paper d'elements com els recursos propis, l'entorn familiar i l'afectiu, el context local, la trajectòria associativa o altres de més subjectius, com la concepció de l'esfera política o la visió de la democràcia i la societat.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**